

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

VILNIAUS UNIVERSITETAS

ISTORIJOS ŠALTINIŲ TYRIMAI

Sudarė
Artūras Dubonis

8

Lietuvos istorijos institutas
Vilnius, 2024

Knygos leidybą finansavo
LIETUVOS MOKSLO TARYBA PAGAL VALSTYBINĘ LITUANISTINIŲ TYRIMŲ
IR SKLAIDOS 2016–2024 METŲ PROGRAMĄ
Projekto finansavimo sutartis Nr. S-LIP-24-11

Redaktorių kolegija:

Darius Antanavičius
(*Lietuvos istorijos institutas*)

Darius Baronas
(*Lietuvos istorijos institutas*)

Zenonas Butkus
(*Vilniaus universitetas*)

Artūras Dubonis (pirmininkas)
(*Lietuvos istorijos institutas*)

Mathias Niendorf
(*Greifswaldo universitetas*)

Rimvydas Petrauskas
(*Vilniaus universitetas*)

Irena Valikonytė
(*Vilniaus universitetas*)

Visi leidinio straipsniai recenzuoti dviejų mokslininkų.

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios
bibliotekų informacijos sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*.

TURINYS

Artūras Dubonis

Pratarmė.....8

Straipsniai

Darius Baronas

Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas – žvejys prie Juodosios jūros 1427 m. 11

Vytautas the Fisherman – the Grand Duke of Lithuania on the Black Sea Coast
in 1427. *Summary*44

Karolis Čižauskas

Pasikliauti Stanislovu Górskiu ar... Stanislovu Górskiu?

Alberto Goštauto ir Jono Chojeńskio diskusijos dėl teismų tvarkos Lietuvos
Didžiojoje Kunigaikštystėje (1535–1536) teksto evoliucijos ir datavimų ryšys.....45

Whom Should One Trust – Stanisław Górski or ... Stanisław Górski?
Regarding the Discussion on the Judicial System of the Grand Duchy of Lithuania
Between Olbracht Gasztold and Jan Chojeński (1535–1536), Its Dating
And Textual Evolution. *Summary*97

Andrius Jurkevičius

Iš Katalikų ir Stačiatikių bažnyčių tarpusavio santykių Lietuvos
Didžiojoje Kunigaikštystėje istorijos: XVI a. dokumentai, liudijantys
Vitebsko klebonų ir nuolatinių vikarų ginčus su Polocko arkivyskupijos
bažnytiniais pareigūnais ir jų tarnais99

From the History of Mutual Relations Between the Catholic and Orthodox Churches
In the Grand Duchy of Lithuania: the Documents From the 16th Century, Witnessing
About Conflicts Between the Pastors and Permanent Vicars of Vitebsk
With the Ecclesiastical Officials of the Polotsk Archbishopric
And Their Servants.. *Summary* 114

Володимир Поліщук

Військова мобілізація та оподаткування під час війни

з московитами відповідно до ухвали Городенського вального сейму
Великого Князівства Литовського 1566–1567 рр. У листі великокняжої
канцелярії до Жидичинського архімандрита на Волині (Публікація та
джерелознавчий аналіз документа) 115

Military Mobilization and Taxation During the War With the Muscovites According
to the Decision of the Goroden General Diet of the Grand Duchy of Lithuania in 1566-1567.

In the Letter of the Grand Ducal Chancellery to the Archimandrite of Zhydychyn
in Volyn (Publication and Source Analysis of the Document). *Summary* 156

Laimontas Karalius

Ką gali pasakyti XVI a. pabaigos Lietuvos Metrikos knygų-kopijų
kodikologija apie originalių knygų fizinį pavidalą (kritinės pastabos) 157

What Can the Codicology of of Late 16th-century Lithuanian Metrica Books-copies

Tell Us About the Physical Nature of the Original Books (Critical Comments). *Summary* 195

Darius Antanavičius, Živilė Nedzinskaitė

Kražių kolegijoje mirusių jėzuitų nekrologų korpusas: statistika,
tekstų genezė ir koreliacija, redagavimas, autorystė ir vertė..... 197

Necrology of Jesuits Who Passed Away at Kražiai College: Statistics, Genesis

and Correlation of the Texts, History of the Edition, Authorship, and Value. *Summary* 222

Zenonas Butkus

Vokietijos ir Rusijos karinių bei politinių veikėjų R. G. A. von der Goltzo,
P. Bermonto, G. Noske's, A. Winnigo atsiminimai kaip šaltinis Baltijos šalių
moderniojo valstybingumo genezei tirti..... 225

The Memoirs of German and Russian Military and Political Figures Rüdiger Gustav
Adolf Von Der Goltz, Pavel Bermond, Gustav Noske, and August Winnig as a Source
for Researching the Genesis of Modern Statehood of the Baltic States. *Summary*..... 251

*Šaltinių publikacija**Andrej Ryčkov, Darius Antanavičius*

Mūrinių geranainių grafo, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kanclerio, Vilniaus
vaivados Alberto Goštauto laišakai, 1527–1539 m. 253

Diskusija

<i>Darius Antanavičius</i>	
1514 m. Oršos mūšio prototipas ir jo šaltiniai	289
The Prototype of the 1514 Orsha Battle and its Sources	300

Recenzijos. Anotacijos

<i>Žiemgalos vyskupystės aktai. Acta episcopatus Semigalliensis.</i>	
<i>I dalis: Balduino aktai = Pars I: Acta Balduini</i> , parengė, vertė ir komentavo	
T. Baranauskas, Pasvalys–Joniškis: Pasvalio krašto muziejus, Žiemų pradas	
„Simkala“, 2022. – 114,[2] p., il., 1000 egz. ISBN 978-609-95791-3-9 –	
(<i>Simona Glazauskaitė</i>)	301
<i>Źródła do dziejów Źmudzi (1522–1648)</i> , opracowali E. Saviščevas i J. Drungilas;	
redakcja T. Kempa (<i>Monumenta Magni Ducatus Lithuaniae</i>), Toruń:	
Wydawnictwo naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2023. – 337 s.	
ISBN 978-83-231-5111-1 (<i>opr. miękka</i>); ISBN 978-83-231-5112-8 (<i>opr. twarda</i>);	
eISBN 978-83-231-5117-3 – (<i>Artūras Dubonis</i>)	305
Santrumpos	308
Apie autorius	309
Autoriams	311
Guide for Authors	315

ŠALTINIŲ PUBLIKACIJA

MŪRINIŲ GERANAINIŲ GRAFO,
LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS
KANCLERIO, VILNIAUS VAIVADOS
ALBERTO GOŠTAUTO LAIŠKAI, 1527–1539 M.*

Andrej Ryčkov, Darius Antanavičius

Lietuvos istorijos institutas, Vilnius

*Иак же я, и копѣю зложивши, ку его м(и)л(о)сти послал
и до его м(и)л(о)сти писал [...].¹*

1527 m. rugsėjo 23 d. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės [toliau – LDK] kanceleris ir Vilniaus vaivada Albertas Goštautas laiške Vilniaus kaštelionui ir Gardino seniūnui Jurgiui Radvilai šiais žodžiais apibūdino savo veiksmus, kurių ėmėsi po to, kai gavo Vengrijos karaliaus Jono Zapojažo laišką². Jis tarsi pats nukopijavo, *зложил копию*, gautą karaliaus ir surašė, *писал*, savo laiškus bei pasiuntė, *послал*, juos abu Vilniaus vyskupui Jonui iš Lietuvos kunigaikščių. Ankstyvųjų naujųjų laikų korespondencijos praktikas tiriantys Jamesas Daybellas ir Andrew Gordonas pabrėžia, kad laiškas tuo metu buvo kolektyvinio veiksmo išraiška jo surašymo, siuntimo, skaitymo ir archyvavimo metu³. Todėl laiške minėtus A. Goštauto veiksmus neturėtume suprasti pažodžiui. Jie, manytina, gerokai suprastina paties didiko ir jo raštinės darbą apibūdinančią tikrovę.

* Už pagalbą ir patarimus rengiant šį tekstą nuoširdžiausia padėka kolegoms Rūtai Čapaitei, Karoliui Čižauskui, Iwonai Długoń, Jonui Drungilui, Artūriui Duboniui, Aleksandrui Hrušai, Konstantinui Jerusalmiskiui, Sergejui Polechovui, Sergejui Temčiniui ir Juliai Verkholtantsevai.

¹ Žr. Priedas I, 1 laiškas.

² J. Zapojažo laiškas A. Goštautui šiuo metu saugomas Švedijoje (Stokholme), žr. Priedas I, 1 laiškas: Datavimas.

³ J. Daybell, A. Gordon, „New Directions in the Study of Early Modern Correspondence“, *Lives and Letters*, vol. 4, no 1, 2012, p. 3.

Viena vertus, norėdami paskatinti A. Goštauto raštinės⁴ ir korespondencijos tyrimus⁵, paruošėme įvairiems adresatams skirtų jo šešiolikos laiškų publikaciją⁶. Laiškai

⁴ Kol kas A. Goštauto raštinė nėra sulaukusi specialaus tyrimo. A. Hrušos ir Raimondos Ragauskienės pateiktų duomenų palyginimas apie didžiojo kunigaikščio kanceliarijos ir didikų rašovų / raštininkų personalinę sudėtį XVI a. pirmojoje pusėje rodo, kad bent trys asmenys – Venclovas Mikalojaitis, Martynas Turas ir Stanislovas Komarovskis – tuo pačiu metu (po to, kai A. Goštautas ėmė eiti LDK kanclerio pareigas) priklausė tiek asmeninei A. Goštauto raštinėi, tiek ir didžiojo kunigaikščio kanceliarijai. Kiti trys žinomi asmenys – Žinka, Bogdanas Semaška ir Grigas Ukolovas – regis, dirbo tik didiko raštinėje. Plg., R. Ragauskienė, *Dingę istorijoje. XVI a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės privatus archyvai*, Vilnius, 2015, p. 90; A. Груша, *Канцелярия Вялікага Княства Літоўскага 40-х гадоў XV – першай паловы XVI ст.*, Мінск, 2006, p. 138–165. Kita vertus, prirėikus A. Goštautas taip pat naudojosi tiesiogiai nepavaldžių raštininkų, kurie aptarnavo jo tarnybininkus ir valdų laikytojus, paslaugomis. Pavyzdžiui, 1537 m. birželio 17 d. Trobose grasinantį A. Goštauto raštą kunigaikščio Simono Bielskio valdas administruojančiam Vosyliui Žabai surašė Федко Осташкович дяк пана Кмитин, старосты новгородског(о), žr. Архив Санкт-Петербургского института истории Российской академии наук [toliau – АСПИ ИИ РАН], Коллекция Соловьева Сергея Васильевича. К. 124, оп. 1, 33, l. 1v.

⁵ Didžiausio tyrėjų dėmesio kol kas yra sulaukęs 1525 m. A. Goštauto memorialas karalienei Bonai. Plačiau žr. R. Jاسas, „Albertas Goštautas, Vilniaus vaivada, Bonai Sforcai, Lenkijos karalienei, prieš kunigaikštį Konstantiną Ostrogiškį ir prieš Radvilus“, *Šešioliktojo amžiaus raštija*, sud. A. Samulionis ir kt. (*Senoji Lietuvos literatūra*, 5), Vilnius, 2000, p. 31–54; *Acta Tomiciana*, per S. Gorski, t. 7, Posnaniae, 1857, nr. 36, p. 258–269; taip pat didiko susirašinėjimą su paskutiniu juo Vokiečių ordino magistru ir pirmuoju Prūsijos kunigaikščiu Albrechtu aptarė, žr. Н. Скеп’ян, „Узаемаадносiны А. М. Гаштольда з Альбрэхтам Прускім“, *Веснік Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. А. Куляшова*, nr. 4 (28), 2007, p. 42–47.

⁶ Iki šiol publikuotas 21 A. Goštauto siųstas laiškas. Lenkijos karaliaus kanceliarijos raštininkui Mikalojui Nipšicui (1), žr. Priedas I, 4 laiškas; valstybės išdininkui Bohušui Bohovitinovičui (1), žr. И. Каманин, „Письмо канцлера Олбрахта Гаштолда к земскому подскарбию Богушу Боговитиновичу в начале XVI века (1522–1530 гг.) о защите г. Киев от разорения его татарами“, *Чтения в историческом обществе Нестора-летописца*, кн. 5, Киев, 1891, p. 47–48; Prūsijos kunigaikščiu Albrechtui (10), žr. *Elementa ad Fontium Editiones*, t. 30: *Documenta ex archivo Regiomontano ad Poloniam spectantia*, d. 1, ed. C. Lanckorońska, Romae, 1973, nr. 132, p. 55; *Elementa ad Fontium Editiones*, t. 34: *Documenta ex archivo Regiomontano ad Poloniam spectantia*, p. 4, ed. C. Lanckorońska, Romae, 1975, nr. 158, 168, p. 186, 191; *Elementa ad Fontium Editiones*, t. 35: *Documenta ex archivo Regiomontano ad Poloniam spectantia*, d. 5, ed. C. Lanckorońska, Romae, 1975, nr. 468, 529, p. 132–134, 181–182; *Acta Tomiciana*, t. 13, per S. Gorski, Posnaniae, [1915], nr. 396, p. 368–369; *Acta Tomiciana*, t. 14, ed. V. Pocięcha, Posnaniae, 1952, nr. 131, p. 206–207; *Acta Tomiciana*, t. 15, ed. V. Pocięcha, Wratislaviae-Cracoviae, 1957, nr. 82, p. 113–115; *Acta Tomiciana*, t. 16, ed. V. Pocięcha, Wratislaviae etc., 1960, nr. 36, 215, p. 63–64, 397; Jurgiui Radvilai (5), žr. *Listy polskie XVI wieku*, t. 1: *Listy z lat 1525–1548*, ze zbiorów W. Pocięchy, W. Taszyckiego, A. Turasiewiczza, pod red. K. Rymuta, Kraków, 1998, nr. 43, p. 99–101; *Радзивилловские акты из собрания Российской национальной библиотеки. Первая половина XVI в.*, сост. М. Кром (*Памятники истории восточной Европы. Источники XV–XVII вв. = Monumenta historicae gestas Europae orientalis illustrantia. Fontes XV–XVII saec.*, t. 6), Москва-Варшава, 2002, nr. 56, 65, 71, 80, p. 136–137, 146–149, 158–161, 172–177; karalienei Bonai (2), žr. *Acta Tomiciana*, t. 7, nr. 36, p. 258–269; *Acta Tomiciana*, t. 11, per S. Gorski, Posnaniae, [1901], nr. 214, p. 163–165; Kulmo vyskupui Jonui Dantišekui (2), žr. *Acta Tomiciana*, t. 12, per S. Gorski, Posnaniae, [1906], nr. 270, p. 249; šio laiško transkripcija ir mikrofilmo kopija prieinama portale „Corpus of Ioannes Dantiscus‘ Texts & Correspondence“, prieiga: <http://dantiscus.ibi.uw.edu.pl/?f=letterSummary&letter=539> [peržiūrėta: 2023 11 07]; taip pat šiame portale prieinamas dar vienas A. Goštauto laiškas J. Dantišekui: <http://dantiscus.ibi.uw.edu.pl/?f=letterSummary&letter=726> [peržiūrėta: 2023 11 07].

apima paskutiniuosius trylika didiko gyvenimo metų. Tuo metu A. Goštautas pasiekė savo galios zenitą. Nuo 1522 m. iki mirties ėjo svarbiausias pareigas valstybėje, buvo LDK kancleriu ir Vilniaus vaivada⁷. Remiantis 1528 m. pašauktinės LDK kariuomenės surašymo duomenimis, jis taip pat buvo turtingiausias to meto LDK didikas⁸. Apibūdinamas šį A. Goštauto gyvenimo laikotarpį, amžininkas ir Habsburgų diplomatas Zigmantas Herberšteinas knygoje, skirtoje Maskvos valstybei bei kaimyninėms šalims, pavadino jį Žygimanto Senojo vietininku *vicegerens* arba *Stathalter* Lietuvoje⁹.

A. Goštauto laišakai byloja apie tuo metu jo artimus, kartais bičiuliškus, santykius su minėtu Z. Herberšteinu, Lenkijos karaliaus kanceliarijos raštininku Mikalojumi Nipšicu, Vokiečių ordino Livonijoje vyriausiais magistras Valteriu Pletenbergu ir Hermanu Hasenkampu, iš Maskvos pabėgusiu kunigaikščiu Simonu Bielskiu, Barbaros Radvilaitės tėvu J. Radvila bei Trakų raktininku Vosyliumi Žaba. Šiuose laiškuose buvo aptarinėjami ne tik politiniai klausimai, susiję su abiem Žygimanto Senojo valdomomis valstybėmis. Didikas taip pat dalinosi gاندais, derino bendras pozicijas, sprendė asmeninius reikalus. Pavyzdžiui, A. Goštautas net porą kartų kreipėsi į Ordino magistrus, prašydamas, kad jo tarnui būtų leista laisvai Livonijoje įsigyti ir į Lietuvą išsivaryti 12 žirgų. Be to, savo privačius reikalus didikas derino ir su jo asmenines valdas administruojančiais pareigūnais, tokiais kaip Žaslių vietininkas Volkas arba Liubečo – Baltazaras Vaitiekaitis. Šie laišakai yra tik dalis kol kas dar nepublikuotos A. Goštauto korespondencijos, tačiau ji apima pagrindinį tiek didiko raštinės, tiek didžiojo kunigaikščio kanceliarijoje vartotų kalbų spektrą: laišakai surašyti rusėnų (9), lotynų (6) ir lenkų (1) kalbomis¹⁰.

Apie artimą įvairiomis kalbomis rašančių tarnautojų sąveiką didiko aplinkoje galima spręsti iš 1531 m. laiško, siųsto M. Nipšicui, kurį jam turėjo įteikti A. Goštauto

⁷ W. Pocięcha, „Gasztold Olbracht“, *Polski Słownik Biograficzny*, t. 7, Kraków, 1948, p. 299, 301–302.

⁸ Iš savo valdų išrėngė 466 raitelius, todėl jo valdose galėjo gyveno apie 40 tūkstančiai valdinių (maždaug 3728 tarnybos). Disponuojamu turtu su A. Goštautu galėjo lygintis tik kunigaikščiai Jurgis Sluckis ir Konstantinas Ostrogiškis, taip pat Stanislovas Kęsgaila. Atitinkamai išrėngė 433, 426 ir 371 raitelius, žr. W. Pocięcha, *Królowa Bona (1494–1557). Czasy i ludzie Odrodzenia*, t. 3, Poznań, 1958, p. 13; М. Кром, *Меж Русью и Литвой. Пограничные земли в системе русско-литовских отношений конца XV – первой трети XVI в.*, Москва, 2019, p. 124–127. Plačiau apie 1528 m. LDK kariuomenės surašymą ekonomikos ir demografijos istorijos kontekste, žr. С. Менжинский, „Структура феодального землевладения в Великом Княжестве Литовском: по материалам Переписи войска 1528 г.“, *История СССР*, nr. 3, 1987, p. 164–178.

⁹ Сигизмунд Герберштейн. *Записки о Московии*, t. 1; латинский и немецкий тексты, русские переводы с латинского А. Малейна, А. Назаренко, с ранненововерхнемецкого А. Назаренко, Москва, 2008, p. 458.

¹⁰ Iš čia publikuojamų šešiolikos laiškų iki šiol buvo publikuotas tik vienas laiškas, žr. Priedas I, 4 laiškas.

raštininkas Venclovas Mikalojaitis¹¹. Laiškas buvo surašytas lenkų, adresatas nurodytas lotynų, o po adresu buvo įrašytas prierašas rusėnų kalba. Kursyvo, kuriuo parašytos laiško dalys lenkų ir lotynų kalba, panašumas leidžia manyti, kad jos buvo surašytos to paties asmens. Visiškai kita ranka buvo įrašytas prierašas rusėnų kalba, skelbiantis – *Лунчуну*¹². Tikėtina, kad turimas galvoje laiško adresatas M. Nipšicas¹³. Neabejotina, kad prierašas buvo susijęs su laiško parengimu ir išsiuntimu, bet ne jo archyvavimu. M. Nipšicui rusėnų raštija buvo svetima¹⁴. Nesame tikri, bet neatmetama galimybė, kad prierašas buvo skirtas kitam (raštinės) tarnautojui, kuris lydėjo V. Mikalojaitį kelionėje į Lenkiją. Jis turėjo būti raštingas – mokėjo rusėnų kalbą. Vis dėlto negalėjo perskaityti sunkiai įskaitomo lotyniškai įvardyto adresato, todėl šis prierašas galėjo jam padėti atskirti šį laišką nuo kitų.

Kita vertus, rengdami laiškų publikaciją norime atkreipti dėmesį į paties A. Goštauto raštingumą ir rašymo praktikas. Kol kas yra žinomas tik vienas autentiškas jo lotyniškas autografas – *Albertus G(astoldus) s(u)b(scripsi)t*, datuojamas 1529 m.¹⁵ Autografo palyginimas su rankomis, kuriomis buvo surašyti laišakai lotynų ir lenkų kalbomis, leidžia daryti prielaidą, kad beveik visi jie buvo parašyti ne paties didiko. Be abejo, A. Goštautas buvo nurodęs tuos laiškus surašyti arba net diktavo, tačiau popieriuje juos rašė didiko raštinės tarnautojai¹⁶. Pagal panašų rankos duktą galima būtų

¹¹ Ten pat.

¹² Ten pat.

¹³ Klaida galėjo įsivelti dėl kirilicos raidžių л ir н formos panašumo arba rašovui iš klausos klaidingai išgirdus *-en* garsą vardo pradžioje.

¹⁴ Anot Wiktora Szymaniako, M. Nipšicas buvo gavęs humanistinį išsilavinimą, mokėjo vokiečių ir lotynų kalbas, vėliau išmoko lenkų, žr. W. Szymaniak, „Udział Mikołaja Nipszyca w polskiej polityce księcia Albrechta w latach 1532–1535“, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, t. 2, 1978, p. 221–223.

¹⁵ Žr. Priedas II (Alberto Goštauto autografas); šį autografa identifikavo ir pirmą kartą publikavo Pirmojo Lietuvos Statuto tyrėjų grupė, plačiau: *Pirmasis Lietuvos Statutas. Paleografinė ir tekstologinė nuorašų analizė*, t. 1, d. 1, par. S. Lazutka ir E. Gudavičius, Vilnius, 1983, p. 65. Detali autografo paleografinė analizė, žr. R. Čapaitė, „Lotyniškojo kursyvo įvairovė Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje asmens autografo aspektu (XV a. paskutinysis ketvirtis – XVI a.)“, *Ženkliai, simboliai, prasmės. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimai pagalbinų istorijos mokslų aspektu*, sud. R. Čapaitė, G. Zujienė, Vilnius, 2019, p. 204–205; Jogailaičių bibliotekos Rankraščių skyriaus pergamentų kataloge minimas dar vienas A. Goštauto autografas taip pat rusėnų kalba surašytame 1533 m. dokumente. Peržiūrėjus dokumentą ultravioletine lempa *de visu*, paaiškėjo, kad A. Goštauto autografo dokumente nėra. Šiame dokumente savo autografa įrašė valdovo raštininkas Michailas Sviniuskis (*Михаило нусаръ*). Katalogo parengėjus galėjo sutrikdyti dokumento aplankas, kuriame parašyta *Gastold Woyciech woiewoda wileński kanclerz W. W. X. Lit. 1533*, todėl sunkiai įžiūrimą raštininko autografa jie identifikavo klaidingai. Pažymėtina, kad kataloge nenurodytas raštininko Michailo autografas, žr. *Katalog zbioru dokumentów pergaminowych Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 1, oprac. K. Nabiałek, W. Świeboda, M. Zdanek, przy współpracy R. Tatarzyńskiego, pod red. K. Nabiałka, Kraków, 2014, nr. 337, p. 301–302 (dokumento signatūra: Biblioteka Jagiellońska, Dypł. 471; prieiga internetu: https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/340180/edition/324963/content/perziureta_2023_09_06).

¹⁶ Pavyzdžiui, žr. laiško M. Nipšicui surašymo aplinkybes.

išskirti nebent 16 laišką¹⁷, tačiau disponuojami duomenys per menki, kad būtų galima daryti toli siekiančias išvadas¹⁸.

Apie tai, kad A. Goštautas savo ranka galėjo rašyti rusėniškus laiškus, jokių patikimų duomenų neturime¹⁹. Vis dėlto istoriografijoje jau buvo bandyta svarstyti didiko galimybes bendrauti rusėnų kalba. Raimonda Ragauskienė, tirdama moterų (valdovių ir didikų) ir iš dalies vyrų (A. Goštauto ir J. Radvilos) korespondenciją, atsargiai išsakė hipotezę, kad Goštautų namų aplinkai ši kalba galėjo būti artimesnė, o pačiam A. Goštautui ji buvo „kasdienio vartojimo“ kalba²⁰. Šį spėjimą mokslininkė bandė pagrįsti dviem A. Goštauto laiškais. Pirmas laiškas, datuojamas 1536 m., buvo surašytas lenkų kalba ir skirtas J. Radvilai²¹. Kaip pažymi laiško publikaciją parengę lenkų mokslininkai, jame gausu ne lenkų, o baltarusių ir rusų kalboms būdingų žodžių, taip pat šioms kalboms būdingo linksniavimo²². Todėl, anot R. Ragauskienės, didikui tiesiog „prasimušė“ ta kalba, kurią buvo linkęs vartoti asmeniškai²³. Mokslininkė visai nekėlė prielaidos, kad rusėniškus žodžius ir linksniavimo formas galėjo vartoti ne didikas, o jo laišką surašęs raštininkas²⁴. Naudojimasis raštininko paslaugomis to meto visuomenėje nebūtinai buvo susijęs su atskirų individų raštingumo lygiu arba

¹⁷ Plg. Priedas II (Alberto Goštauto autografas) ir Priedas IIIa (A. Goštauto laiškų intituliacija): lotynų ir lenkų kalbomis; 16 laiškas.

¹⁸ Disponuojame 2 inicialinėmis ir 7 mažosiomis raidėmis. Trumpinio *s(u)b(scripsi)t* neįskaičiuojame, nes jis nėra individualus. Jo forma būdinga XVI a. pirmosios pusės LDK kanceliarijai. Būtent tokios formos trumpiniu naudojosi ne tik Žygmantas Senasis, bet ir kiti kanceliarijos tarnautojai, ypač raštininkai. Pavyzdžiui, rusėniškas Jono Sapiegos autografas *Heauuko Conbea s(u)b(scripsi)t*, žr. A. Dubonis, „Įvadas“, *Lietuvos Metrika (1536–1537), 21-oji Užrašymų knyga*, par. A. Dubonis, Vilnius, 2019, p. 21.

¹⁹ Atlikę rusėniškų laiškų intituliacijų palyginimą galime teigti, kad šie laišakai buvo parašyti ne vieno, bet kelių asmenų. Žr. Priedas IIIb (A. Goštauto laiškų intituliacija): rusėnų kalba. Publikuojamos tik tokių laiškų intituliacijos, kurios buvo įrašytos baigiamojoje laiško dalyje. Plačiau apie rusėniškų laiškų formuliarą žr. A. Ryčkov, „Rusėniškų laiškų formuliaras Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ankstyvaisiais naujaisiais laikais“, *Lietuvos istorijos studijos*, t. 44, 2019, p. 31–46.

²⁰ Prielaidos, kurios lėmė tokios hipotezės atsiradimą, buvo paremtos didiko aplinkos kultūrinio sinkretizmo, išsamiau: R. Ragauskienė, „Rusėniška XV a. pab. – XVI a. pr. LDK moterų – valdovių ir didikų – korespondencija“, *Istorija*, 2009, t. 76, p. 24; R. Ragauskienės skyrius: „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kanceliarija ir Lietuvos Metrika XV–XVI a. pirmojoje pusėje“ kolektyvinėje monografijoje, žr. A. Dubonis, D. Antanavičius, R. Ragauskienė, R. Šmigelskytė-Stukienė, *Susigrąžinant praeitį. Lietuvos Metrikos istorija ir tyrimai*, Vilnius, 2016, p. 67–68; A. Dubonis, D. Antanavičius, R. Ragauskienė, R. Šmigelskytė-Stukienė, *The Lithuanian Metrica: History and Research*, Boston, 2020, p. 54–55.

²¹ Žr. laiško publikaciją ir jo komentarus. *Listy polskie XVI wieku*, t. 1, nr. 43, p. 99–101.

²² Ten pat, p. 101.

²³ R. Ragauskienė, „Rusėniška“, p. 24.

²⁴ Neatmetama galimybė, kad tokiu A. Goštauto raštinės tarnautoju galėjo būti tokie vietos kilmingieji kaip V. Mikalojaitis arba Martynas Turas, tikėtina, įgiję universitetinį išsilavinimą Krokuvoje, žr. K. Gudmantas, „Vilnius ir Krokova. Keletas XVI a. pirmosios pusės LDK literatūrinio gyvenimo štrichų“, *Pirmasis Lietuvos Statutas ir epocha*, sud. I. Valikonytė, L. Steponavičienė, Vilnius, 2005, p. 292.

neraštingumu²⁵. Olga Novochatko, tyrusi XVII a. privačią korespondenciją Rusijoje, pastebėjo, kad korespondencijos parengimui rašovų paslaugomis naudodavosi neabejotinai raštingi žmonės, tokie kaip caras, jo šeimos nariai arba įvairūs valstybės tarnautojai²⁶. Antras A. Goštauto laiškas, kuriuo R. Ragauskienė bandė pagrįsti savo hipotezę, datuojamas 1536–1539 m.²⁷ Sprendžiant iš turinio, jis buvo „siųstas“²⁸ tolimuose kraštuose *в сторонах далеких* tuo metu buvusiam kunigaikščiui S. Bielskiui²⁹. Pati mokslininkė nėra nurodžiusi kriterijų, remdamasis kuriuo arba kuriais, A. Goštauto rankai priskyrė būtent šį laišką. Nepaisant to, galime tik įtarti, kad pagrindiniu kriterijumi tapo išskirtinė raidžių forma. Ji nėra panaši į tą, kuri buvo naudojama Lietuvos didžiojo kunigaikščio kanceliarijoje³⁰. Kunigaikščio S. Bielskio archyvą tyręs Konstantinas Jerusalimskis atkreipė dėmesį, kad dalis kunigaikščio archyvui priskirtinų dokumentų, laiškų ir įvairių juodraščių buvo surašyti (arba juose pasitaiko įrašų) maskvietiška raštijai būdingu kursyvu³¹. K. Jerusalimskis prieštaringai pasisakė dėl autorystės įrašų, kurie buvo parašyti šiuo kursyvu. Juos priskyrė tiek paties kunigaikščio rankai, tiek ir artimiausiai jo aplinkai³². Mums nėra svarbu tiksliai nustatyti įrašų autorių, tačiau svarbiau deklaruoti, kad ta pačia ranka buvo surašytas R. Ragauskienės A. Goštauto rankai priskiriamas laiškas. Norėdami palyginti šį laišką ir maskvietišku kursyvu surašytus įrašus, priskiriamus kunigaikščio S. Bielskio archyvui, pasinaudosime tik vienu

²⁵ Pavyzdžiui, apie moterų raštingumą ir korespondencijos autorystę Europoje ir LDK žr. R. Ragauskienė, A. Ragauskas, *Barboros Radvilaitės laišakai Žygimantui Augustui ir kitiems*, Vilnius, 2001, p. 26–38, 63–67, 149–158.

²⁶ О. Новохатко, *Россия. Частная переписка XVII века*, Москва, 2018, p. 54.

²⁷ R. Ragauskienė klaidingai datavo laišką 1534–1536 m. Šio laiško datavimas, žr. Priedas I, 14 laiškas. Datavimas; R. Ragauskienės skyrius, žr. A. Dubonis ir kt., *Susigrąžinant*, p. 68; A. Dubonis etc., *The Lithuanian Metrica*, p. 55.

²⁸ Pažymėtina, kad laiške nėra nurodytas adresatas, be to, nematyti antspaudavimo arba laiško „susivimo“ žymių. Plačiau apie laiškų siuntimo praktikas LDK žr. A. Груша, „Зачем документы «зашивали»? Об одной внешней форме документов в Великом Княжестве Литовском в конце XIV – первой половине XVI в.“, *Гістарычна-археалагічны зборнік*, nr. 32, 2017, p. 164–175.

²⁹ Priedas I, 14 laiškas.

³⁰ Plg. ten pat, 14 laiško ištrauka; Priedas IIIb (A. Goštauto laiškų intuliacija): rusėnų kalba.

³¹ К. Ерусалимский, *На службе короля и Речи Посполитой*, Москва-Санкт-Петербург, 2018, p. 80, 97, 104, 111–112; Aptardamas tyrimo tikslus K. Jerusalimskis nurodė, kad tirs archyvo visumą. Nepaisant to, archyvas buvo rekonstruotas remiantis tik rankraščiais, saugomais Švedijos nacionaliniame archyve. Dalis kunigaikščio S. Bielskio archyvo medžiagos, saugomos Sankt Peterburge, buvo panaudota tik kaip kontekstinė medžiaga, žr. ten pat, p. 78–79 ir p. 774–786. Apie vadinamąjį „Goštautų-Bielskio“ archyvui priskiriamų dokumentų archyvinę istoriją Lietuvoje, Švedijoje ir Rusijoje žr. A. Ryčkov, „Ни на кого надеи не маю, толко на милосердного Бога да на вашу милость“. Lietuvos kilmingųjų laišakai, adresuoti valdovo raštininkui Jonui Bogdanaičiui Sapiegai, [1507]–[1515]“, *Lietuvos istorijos studijos*, t. 42, 2018, p. 106–107; A. Ryčkov, „Ино, сынку, мне ся так не видео“. Teodoros Sapiegienės laiškas sūnui Jonukui“, *Lietuvos istorijos studijos*, t. 48, 2021, p. 119–120.

³² Plg. К. Ерусалимский, *op. cit.*, p. 80, 97, 111–112.

iškalbingu pavyzdžiu³³. Tiek laiške, tiek ir 1543 m. Karmėlavoje surinktų duoklių ir duoklininkų sąrašė identišškai atrodo raidė *Λ* plg.: *нолбра* ir laiške *дла, писаньΛ*³⁴, raidės *л* rašyba, ypač derinyje su *ѣ*, plg. *заплатилъ* ir laiške *Гаиштолътъ*, raidžių *в, с, т*, forma. Net jei darytume prielaidą, kad įrašus asmeniškai padarė pats A. Goštautas, tokia prielaida būtų klaidinga, kadangi didikas mirė 1539 m. gruodžio antroje pusėje³⁵.

Pabaigoje norėtume grįžti prie A. Goštauto autografo. Atrodo, kol kas jis gali būti vertinamas kaip vienintelė patikima detalė, leidžianti pagrįstai samprotauti dėl didiko kalbų pasirinkimo jo kasdienio rašymo praktikoje. Sąmoningai arba iš inercijos (t. y. be išankstinio apmąstymo) rusėniškai surašytame pergamente jis lotynų kalba atidžiai ir kruopščiai įrašė savo vardą ir pirmą pavardės (giminės vardo) raidę. Vėliau, 1534 m., savo „broliui ir prieteliui“ J. Radvilai dėstė:

Ино, г(о)с(по)д(и)не, мам то у в обочееи [s], иж кгды которую колвек реч будую албо справую, тогды ее так справую, абы ся не толко мне подобало, але всимъ приателем моимъ.³⁶

³³ Plg. Priedas IV, 14 laiško ištrauka; Priedas IV, 1543 m. lapkričio mėn. Karmėlavoje rinktų duoklių ir duoklininkų sąrašo ištrauka. Pateiktame sąrašo vaizde tik dalis teksto parašyta maskvietišku kursyvu *месеца ноябрия [...] наперъвееи заплатилъ*; kiti rankraščiai, kurie buvo surašyti arba kuriuose buvo naudotas maskvietiškas kursyvas, pažymėti nr. 6, žr. К. Ерусалимский, *op. cit.*, p. 779–782.

³⁴ Taip pat plg. su kunigaikščio S. Bielskio autografu, žr. Priedas IV, [apie 1542] m., kunigaikščio Simono Bielskio autografas [...].

³⁵ Tikslai, kurių siekė S. Bielskis, perrašęs arba liepęs perrašyti A. Goštauto laišką, šiame mūsų tyrime nėra aptariami.

³⁶ Plačiau, žr. Priedas I, 10 laiškas.

PRIEDAS I

Laiškai

A. Goštauto laiškų publikacija buvo parengta atsižvelgus į 1985 m. Lietuvos Metrikos metodinius rengimo nurodymus³⁷ bei Lietuvos istorijos instituto Archeografijos skyriuje sukauptą kirilica ir lotyniška abėcėle surašytų tekstų rengimo patirtį. Publikuojami laiškai papildyti turinio anotacijomis lietuvių kalba ir moksliniais komentarais. Pastarieji yra dvejopi. Kiekvieno laiško pradžioje nurodoma jo saugojimo vieta. Taip pat pateikiamos išorinės rankraščio savybės, tokios kaip lapų matmenys ir vandenženkliai (jei šie yra žinomi), duomenys apie laiško antspaudavimą, archyvavimo žymės. Daugumoje laiškų buvo nurodyta tik jų surašymo data mėnesio ir dienos tikslumu, todėl atskirai aptariamas laiškų datavimas. Tik *Laiške nr. 4* pateiktos nuorodos į ankstesnes publikacijas, kadangi visi kiti A. Goštauto laiškai yra publikuojami pirmą kartą. Kiti moksliniai komentarai pateikiami laiškų transkripcijų nuorodose. Jose datuojamos krikščioniškos kalendorinės šventės, identifikuojamos asmenybės ir vietovės, komentuojamos svarbios teksto detalės.

Publikuojami laiškų tekstai yra suskaidyti sakiniiais, sumoderninta didžiųjų ir mažųjų raidžių rašyba. Kiekvieno puslapio pradžia žymima dviem brūkšniais ir pasviru puslapio numeriu, kuris nurodytas laužtiniuose skliaustuose, pavyzdžiui: || [1]. Laiškuose vartotos santrumpos išskleidžiamos. Praleistos raidės rašomos lenktiniuose skliaustuose () tik laiškuose, surašytuose rusėnų ir lenkų kalbomis. Laužtiniuose skliaustuose [] rekonstruojamos nusitrynusios raidės, išplyšusios teksto dalys arba teksto transkripcijos vietos, dėl kurių abejojama. Neaiškios arba klaidinančios teksto vietos pažymimos pasviru ženklu [s]. Virš eilutės parašyti žodžiai arba žodžių dalys pažymimos \ / ženklu.

Dauguma dabar nevartojamų kirilicos raidžių paliekamos: ѿ, ѣ, ѥ. Keičiama tik dviejų raidžių forma. Rankraštyje vartojamą raidę ѣ perteikiame kaip у, о а kaip я. Taip pat moderninama skaičių rašyba, skaičius atitinkančios kirilicos raidės keičiamos arabiškais skaitmenimis.

³⁷ *Методические рекомендации по изданию и описанию Литовской Метрики*, сост. А. Хорошкевич, С. Каштанов, Вильнюс, 1985.

1 laiškas

Surazas, [1527] m. rugsėjo 23 d.

Alberto Goštauto laiškas Vilniaus kaštelionui ir Gardino seniūnui Jurgiui Radvilai: a) praneša apie atsakymą, kuris turės būti išsiųstas visos Ponų tarybos vardu Vengrijos karaliui; prašo prie šio laiško prispausti ne mažąjį, o didįjį antspaudą; b) patvirtina gandus, kad valdovas Vilniaus vaitu paskyrė lenką; c) pasiaiškina, kad lenkų ponų pyktis nėra pagrįstas, kadangi Lietuvos didikai į seimą, numatytą Brastoje, neatvyko dėl totorių įsiveržimo; d) informuoja, kad karalienė Bona ketina tartis su juo dėl LDK majestotinio antspaudo saugojimo tvarkos Lenkijos Karalystėje, nes dabar „lenkų ponai turi jį savo rankose ir kaip tik nori, taip jį ir naudoja“.

Originalas: AGAD, Archiwum Warszawskie Radziwiłłów, dział XI, 17, p. 23–25. Popierius, tekstas surašytas dviejuose 33,3 x 21 cm formato lapuose, tuščias puslapis, esantis tarp numeruotų p. 24 ir 25, nenumeruotas. Vandenženklis – karūna. Antspaudas herbinis (Habdankas, virš skydo įrašytos raidės AWG), ovalus, mažo formato (skersmuo ~1,8 cm), išpaustas raudoname vaške per antspaudo kustodą. Archyvavimo žymės: p. 38 viršutiniame kairiajame kampe juodo rašalo antspaudas AR. Dz. XI; p. 39 apačioje juodo rašalo antspaudas AGAD Warszawa; p. 39 du XVI a. antrosios pusės–XVII a. įrašai skirtingomis rankomis: Gasztold ir Gasztolth do pana vileńskiego pisze o niektore sprawy y o pieczęć litewską aby była w Polsce, przy krolu gdy pieczętarza niemasz.

Datavimas: remiantis 1527 m. liepos 20 d. Vengrijos karaliaus Jono Zapojažo laiško, skirto Albertui Goštautui, kontekstu, žr. Riksarkivet, Extranea-samlingen, IX. a. 3: Box 112, aplankas 5: Ungeske kungen Johan Szapolyai 's brev (originellt).

|| [23] Велмѡжному пану, г(о)с(по)д(и)ну и добродѣю н(а)ш(о)му ласкавому, пану Юрью Миколаевичу Радивиловича, пану виленскому, старосте городенскому.

Здоровя и щастья, и помноженя всего доброг(о) твоеи м(и)л(о)сти г(о)с(по)д(и)ну и добродѣю н(а)ш(о)му весполук с панею тв(оеи) м(и)л(о)сти и вашеи м(и)л(о)сти Б(о)гом данных детек [s], зычу и вѣрне сприяам немнѣи але тако сам собѣ.

Што твоя м(и)л(ость), г(о)с(по)д(и)нь и брат наш милый, рачил к нам писати, и ж быхмо пораду нашу до твоеи м(и)л(о)сти ѡтписали, которым бы ѡбычаєм мѣл твоя м(и)л(о)сть ѡтпис учинити до короля вгорского³⁸ напротив листа его, которы он к вашей м(и)л(о)сти писал, и копѣю быхмо к вашей м(и)л(о)сти послали.

³⁸ Jonas Zapojažis (†1540).

Ино, г(о)с(по)д(и)не, княз бискуп еґо м(и)л(ость) виленский³⁹ к нам ѿ том писал, иж быхмо копѣю до еґо м(и)л(о)сти послали, которым бы ѿбычаєм ѿто всихъ нас, панов рад Великого Кн(я)зства Литовского, мѣл еґо м(и)л(о)сть ѿтпис до короля вгорского вчинити. Як же ја, и копѣю зложивши, ку еґо м(и)л(о)сти послал и до еґо м(и)л(о)сти писал, што бы ся еґо м(и)л(о)сти слушнишого видело прибавити або вбавити, иж бы еґо м(и)л(о)сть так учинил и листъ ѿто всихъ вашей м(и)л(о)сти казал справити и печат свою великую и теж ваша м(и)л(ость), печати великии, а не сѣкнѣты, к тому листу приложивши, к нам прислал. А мы теж здѣ с паном воєводою полоцким⁴⁰ и с паном старостою берестеиским⁴¹ свои печати приложим, бо слушнѣи до так великого пана а до земли далекоє великими печатми листы печатати, нижли секнѣты. А выпис с тои копѣи и до твоеи м(и)л(о)сти еґсмо послали. Твоя м(и)л(ость), г(о)с(по)д(и)нь и брат наш милыи, с тои копеи достаточне вырозумѣи.

А што твоя м(и)л(ость) писал до нас ѿ того ляха, воита виленского⁴², абыхмо до тв(оеи) м(и)л(о)сти ѿтписали, еґсли таки корол еґо м(и)л(о)сть еґму воитовство дал. Ино поведаяу тв(оеи) м(и)л(о)сти, иж корол еґо м(и)л(ость) писал до мене, иж еґо м(и)л(о)сть, маючи в моци панство свое, волен в подаваня јако воитовства, так теж и во всихъ врядах волен кому хотя, тому ѿтдати; а так тому-то ляху воитовство дал, и ѿбычаєм здѣишим литовским ся еґму справовати казал; а еґсли быс ѿн не хотел справовати, деи, ведлуг ѿбычая здѣишоґ(о), как еґо м(и)л(о)сть || [24] будет в здѣшнем панстве своем, хотячи еґо ѿ того вряду скинути, — јако ж мы, копѣю списавши, с того листу до твоеи м(и)л(о)сти послали. А так, как еґо м(и)л(о)сть в здѣшнем панстве своем будет, мы ѿ том будем еґо м(и)л(ость) чолом бити и маистаты еґо м(и)л(о)сти вказывати, и еґо м(и)л(о)сти чолом бити, иж бы еґо м(и)л(о)сть нас заховал подле звычаев давныхъ и маистатов своих.

А што твоя м(и)л(о)сть, г(о)с(по)д(и)нь и добродѣи мои, писал до мене, поведаяючи, иж панове лядскии за зле на нас мают, иж еґсмо к Берестью на сѣм⁴³ не еґхали и тому не вѣрят, иж татарове⁴⁴ коло Бобруи(с)ка и коло Речици брали, — ино, г(о)с(по)д(и)не, јаком первѣи сего писал до твоеи м(и)л(о)сти, поведаяючи, иж намѣстник мои любецкии татар побил и ко мн ѿзыков прислал, которых же на ѿзыков двух послал до короля еґо м(и)л(о)сти, а третег(о) до пана краковскоґ(о)⁴⁵;

³⁹ Jonas iš Lietuvos kunigaikščių (†1538).

⁴⁰ Petras Kiška (†1534).

⁴¹ Onikėjus Hornostajus arba Aleksandras Chodkevičius (†1541).

⁴² Feliksas (Ščesnas) Langurga (Lankurga), Krokuvos miestietis.

⁴³ Neįvykęs seimas Brastoje 1527 m. vasarą.

⁴⁴ Krymo totoriai.

⁴⁵ Krzysztof Szydłowiecki (†1540).

а так нехай ѿни их сами пытают, естли будут не были татарове. Повѣдил ми служебник пана краковского Жаба⁴⁶, што ж многии тому не вѣрят, абы в(а)ша м(и)л(ость) татаров за Києвом не побили. И поведают, иж тыи языки им поведали, которых в(а)ша м(и)л(ость) с той битвы паслали шести, абы их было вжо поимано шесть лѣт, а в той битве не были.

К тому теж поведаю тв(оеи) м(и)л(о)сти, иж королева ее м(и)л(ость) писала до мене, иж как ее м(и)л(ость) мает тут быти у Великом Кн(я)зствѣ, хочет за мною розмовити и королю его м(и)л(о)сти мовити ѿ печат литовскую, абы без бытности моее канцлѣрскоѣ иншим способом была хована у Коруне полскои, не так, как тепер, иж ляхове мевают ее в руках, а как хочут, так ею справуют.

А за тым ся поручам в ласку твоєи м(и)л(о)сти.

П(и)сан у Саражи сен(тебря) 23 ден.

Ўлбрахтъ Мартинович Гаштолтъ, воєвода виленскии,
канцлѣрь Великог(о) Кн(я)зства Литовског(о), чол(ом) бьет

|| [25] [Adresatas] Велеможному пану, г(о)с(по)д(и)ну и добродѣю моему великому, до мене ѿсобно ласковому, пану Юрю Николаевичу Радивиловича, пану виленскому, старосте городенскому.

2 laiškas

Vilnius, 1529 m. rugpjūčio 17 d.

Albertas Goštautas praneša Zigmantui Herberšteinui gavęs jo laišką, kurį šis pasiuntė gegužės mėnesį iš Vienos, pranešdamas apie A. Goštauto pasiuntinio, keliaujančio į Romą, atvykimą. Taip pat dėkoja už apsaugos rašto išrūpinimą minėtam pasiuntiniui; prašo išrūpinti tokį patį raštą jam grįžtant atgal į Lietuvą; be to, prašo rasti patikimą į Romą vykstantį žmogų, per kurį galėtų perduoti pasiuntiniui savo laišką ir 50 dukatų.

Originalas: Österreichische Nationalbibliothek, Cod. 13597, p. 101. Popierius, tekstas surašytas viename lape. Vandenženklis – jaučio galva. Mažo formato raudono vaško antspaudo žymė. Archyvavimo žymės: p. 101v palatinus Vilmensis; p[...?] / per manus [?] Cracovię, 19 augusti 1529.

⁴⁶ Grigas (Grigorijus) Žaba.

|| [10I] Salutem et felicitatem perpetuam.

Magnifice domine frater et amice mi charissime et honorande. Reddite sunt mihi nuper litere Magnificentie Vestre date Wienne mense maio, quibus Magnificentia Vestra dignata est significare mihi pervenisse illuc in comitatu suo nuncium meum, quem Rhomam misi. Pro quo immensas ago gracias Magnificentie Vestre, quod ipsi nuncio meo dignata est de salvo et securo per serenissimi domini regis sui dominia providere transitu, et redeunti ei itidem ordinare dignetur rogo apprime ipsam Magnificentiam Vestram. Item mitto cum presentibus literas meas ad eundem nuncium meum scriptas et quinquaginta ducatos ei deferendos. Rogo itaque, ut Magnificentia Vestra dignetur facere, ut per aliquem certum Rhomam occurrentem litere ipse et ducati perferantur ad eum, quo mihi gratificabitur plurimum magnifica D[ominatio] Vestra, et ego, in quibuscunque occasionem vicissim gratificandi nactus fuero, studebo moremgerere Magnificentie Vestre, quam bene valere opto.

Datum Wilne XVII augusti anno Domini M D XXIX.

Albertus Gaschtolth de Murata Gyeranoyny,
palatinus Wilnensis cancellariusque Magni Ducatus Lithuanie

|| [10Iv] [Adresatas] Magnifico domino Sigismundo Heberstayn [s], serenissimi domini regis Hungarie, Bohemie etc., in Austria consiliario capitaneoque etc., fratri amico charissimo atque honorando.

3 laiškas

Vilnius, 1529 m. rugpjūčio 19 d.

Albertas Goštautas praneša Zigmantui Herberšteiniui gavęs jo 1529 m. liepos 21 d. iš Krokuvos siųstą laišką, kuriame buvo praneštos naujienos iš Šv. Romos imperijos ir kitų kraštų; ypač dėkoja už tai, kad Z. Herberšteinas pranešė apie Vengrijos ir Čekijos karaliaus Ferdinando I pasirengimą Osmanų imperijos puolimui. Pats A. Goštautas praneša, kad: a) karaliaus pasiuntiniui leista laisvai vykti į Maskvos valstybę; b) poryt į Vilnių atvyks Osmanų sultono pasiuntinys, kuriam dar po dviejų dienų bus suteikta audiencija pas Žygimantą Senąjį; apie šios pasiuntinybės turinį pranešias atskirai, bet sklandančios kalbos, kad pasiuntinys derės dėl paliaubų pratęsimo; c) be to, A. Goštautas jau ne pirmą kartą prašo atsiųsti (katalikų) kunigą (tikėtina, kroatą arba slovėną) su apeigoms būtinomis liturginėmis knygomis.

Originalas: Österreichische Nationalbibliothek, Cod. 13597, p. 100, 102. Popierius, tekstas surašytas dvejuose lapuose. Mažo formato raudono vaško antspaudo žymė. Archyvavimo ir laiško perdavimo žymės: p. 100v Maii 9 [?] / Maius [?] in ca[stro?] [toliau du neįskaitomi žodžiai]; p[...?] / per manus [?] Cracovię [?] 26 augusti 1529, žemiau Cracovię; p. 101 įrašas pilku pieštuku 29. 17. august.

|| [102] Salutem et felicitatem et assiduum mutui fraternique amoris incrementum.

Magnifice domine frater et amice mi charissime. Reddite sunt mihi hodie litere Magnificentie Vestre date Cracovie XXI mensis proxime elapsi, quibus Magnificentia Vestra dignata est significare mihi de nonnullis scitu non indignis, que tunc ex dominiis serenissimi domini regis sui et aliis partibus acceperat. Que mihi gratissima fuerunt, presertim ea, que predicantur de prosperitate successuum Sacre Maiestatis Cesaree⁴⁷ catholice et de preparatione fratris eius serenissimi domini Ferdinandi⁴⁸ contra hostem Christianitati acerrime inhiantem, contra quem Deus in auxilium intendat nostros [?]. Gratissima item est mihi ea Magnificentie Vestre erga me benevolentia fraterna, quod mei non obliviscitur et non gravatur me de hiis, que me plurimum iuvant, reddere certiorum, unde habeo et ago Magnificentie Vestre gratias quam maximas. Orator serenissimi domini regis vestri hodie a serenissimo domino rege nostro est expeditus, cui datus est liber et securus transitus per dominia hec ad Moskum. Item orator Turci venturus est huc perendie. Tandem post triduum dabitur ei accessus ad principem. Quid legatio eius requiret, reddam Magnificentiam Vestram id quod optat certiorum, auditur tamen, quod potissimum legationis eius sit argumentum de innovandis aut forte prorogandis treugis pacis inter serenissimum dominum principem nostrum et cesarem illum. Presbyter Sclawonicus cum libris ad sacrificandum necessariis ut mittatur mihi, iterum ac iterum peto a Magnificentia Vestra, que gratificabitur eo plurimum mihi, qui vicissim moremgerere studebo votis Magnificentie Vestre.

Quam et optime diuque atque feliciter valere cupio.

Datum Wilne XIX augusti anno Domini M D XXIX.

Albertus Gaschtolth de Murata Gyranoyny, palatinus Wilnensis cancellariusque
Magni Ducatus Lithuanie etc.

|| [100v] [Adresatas] Magnifico et prestant[tissimo] domino Sigismundo ab Herberstein, equiti aureo, regio oratori et consiliario [...?]iss ad Poloniam destinato, domino meo colen[dissimo].

⁴⁷ Šv. Romos imperijos imperatorius Karolis V Habsburgas (†1558).

⁴⁸ Vengrijos ir Čekijos karalius Ferdinandas I Habsburgas (†1564).

4 laiškas

Vilnius, 1531 m. liepos 7 d.

Albertas Goštautas prašo Lenkijos karaliaus kanceliarijos raštininką Mikalojų Nipšicą, kad jis perduotų jo raštininkui Venclovui Mikalojaičiui Šv. Romos imperatoriaus Karolio V privilegiją, kuria A. Goštautui buvo suteiktas grafo titulas. Už šios privilegijos išrūpinimą A. Goštautas prašo perduoti Kulmo vyskupui Janui Dantyšekui 100 auksinų ir kiaunės kailinius, o atsidėkodamas pačiam M. Nipšicui siunčia dviejų lūšių kailius.

Originalas: *Biblioteka Książąt Czartoryskich, rkp. 1596, p. 313–314. Publikuotas, tačiau praleidus rusėnų kalba įrašytą prieraišą: Biblioteka Warszawska. Pismo poswiecone naukom, sztukom i przemysłowi, t. 1, Warszawa, 1841, p. 135–136; A. Przeździecki, Jagiellonki polskie w XVI wieku, t. 5, Kraków, 1878, dodatki I, nr. 4, p. 10; Acta Tomicianiana, t. 13, wyd. Z. Celichowski, Posnaniae, 1915, nr. 222, p. 212; Listy polskie XVI wieku, t. 1, nr. 9, p. 17–18. Popierius, tekstas surašytas viename 30,5 x 19,5 cm lape. Vandenzėnkliis – gėlė su karūna. Mažo formato raudono vaško antspaudo žymė. Archyvavimo žymės: p. 313 viršutiniame kairiajame kampe įrašas juodu rašalu: Olbracht Gastołd wda. wil., dešiniajame viršutiniame kampe Wilno 1531.*

|| [313] Urodzony panye przyaczielyu myly. Zdrovya y wsche(g)o dobre(g)o mye-nya tego t(hvey) m(iłości) bratu a przyaczielyovy memu mylemu vyernye sprzam. Nycz vischey, yedno yako sobie sam.

Czo vascha m(iłość) przed thim dal my znacz, ysch pan Danthischek⁴⁹, biskup, poslal do thvey m(iłości) przyvyley, który mnie na groffsthvo od czesarskego Mayes-tatu upravyl, za który vyloszil sto zlothich. Inom ya do thvey m(iłości) przez pissarza mego Venczeslaussa⁵⁰ poslal tho, sto zlothich czyrvonych za then przyvyley pa(nu) Danthischkovy, a k temu koszuch kuny. I thva by m(iłość) raczil thy zlothe y then kozuch yego m(iłości) odeslacz. A then przyvyley themu me(m)u pissarzovy Vencze-slaussovy dacz. A thvey thesch m(iłości) poslalem za upominek dvye ryssy, o kotre my tva m(iłość) dal znacz przez pissarza mego, przez Thura⁵¹.

Racz to odemnye wdzecznye przyayancz a mnye s svey dobrej przyasny brathskęy nye racz opuskath.

⁴⁹ Janas Dantyšekas (†1548).

⁵⁰ Venclovas Mikalojaitis (†~1560).

⁵¹ Martynas Turas († po 1548).

Dan [w] Vylnye w pathek po Panny Mary(i) Navyedzenyu 1531.

Olbracht Gastold, voyevoda vilensky

|| [314] [*Adresatas*] Generoso ac strenuo militi domi(n)o Nicolas Nypschicz, s(acrae) M(aiesta)tis R(egiae) aulico, amico suo chari(ssi)mo.

[*Prierašas*] Липчицу⁵².

5 laiškas

Vilnius, 1532 m. rugpjūčio 14 d.

Albertas Goštautas informuoja Vokiečių ordino Livonijoje vyriausiąjį magistrą Valterį Pletenbergą, kad gavo dar vieną jo laišką. Laiške buvo įvardytos skriaudos, kurias patyrė Livonijos valdiniai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasienyje. A. Goštautas nurodo, kad apie šias skriaudas informavo valdovą ir pasiūlė skirti Lietuvos atstovus (Ukmergės laikytoją Kmitą Kuncevičių ir Kernavės vėliavininką Simoną Žabą), kurie turės sureguliuoti konfliktą. Be to, pasiūlė, kad abi šalys susitiktų ne magistro nurodytu laiku (t. y. Mergelės Marijos Gimimo dieną – rugsėjo 8 d.), o šv. Stanislovo palaikų perkėlimo šventadienį (rugsėjo 27 d.), nes Marijos Gimimo diena jau čia pat ant nosies ir niekaip neišeina jos paisyti.

Originalas: Riksarkivet, Ordensmästaren. Inkommande brev 1506–1535 (sen. Livonica I: 10), aplankas „1532“. Popierius, tekstas surašytas viename lape. Antspaudas didelio formato įspausstas raudoname vaške per antspaudo kustodą. Antspaudo publikaciją ir aprašą žr. A. Railaitė-Bardė, *Origo et arma: kilmė ir herbas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XVI–XVIII amžiuje*, Vilnius, 2020, p. 275–276. Archyavimo žymė: p. 1 viršutiniame kairiajame kampe pilku pieštuku Cop. HH.

|| [I] Magnifice et reverende domine, domine frater, amice et vicine charissime digneque honorandissime. Salute et amicie sue benevolencieque debita commendatione prefata.

Habuimus nunc iterum literas vestre magnifice dominacionis, quibus scribere dignatur de iniuriis subditis suis Livoniensibus in finibus huius Magni Ducatus illatis, expostulans, uti pro tollendis huiusmodi iniuriis nostros commissarios pro die festo

⁵² Tikėtina, kad turimas galvoje laiško adresatas Mikalojus Nipšicas.

Natalis Virginis Marie⁵³ ad fines illos delegaremus. Nominavit eciam vestra magnifica dominacio et suos commissarios, qui pro eodem die subditis sacre maiestatis regie, principis nostri clementissimi, de [?] iniuriis a Livoniensibus subditis sue maiestatis factis iusticiam ministrare debent. Quas quidem literas ut primum perlegimus, nulla mora intermissa easdem ad maiestatem principis nostri destinavimus omnem posicionem rei declaran[tes vel do?]. Et scripsimus sue maiestati, ut pro festo sancti Stanislai proxime in autumno venturo⁵⁴ commissarios suos, generosos videlicet Kmitam Kunczewicz⁵⁵ tenutarium Vilkomiriensem et Simeonem Szaba⁵⁶ vexiliferum Kiernoviensem, pro sopiendis iniuriis exo[rt?]is deputaret, speramusque responsum et informacionem a sua maiestate propediem et autumamus huic nostre persuasioni eius maiestatem non esse contrariam. Quod vero longior terminus ad fines illos commissariis exeundi pro iniuriis utrinque tollendis sit prefixus quodque in hac parte citra votum et sentenciam vestre magnifice dominacionis causatur, non aliam quampiam rem protendat solum eam, quod festum Nativitatis Marie iam in limine sit nec possit ullomodo huic instituto satisfieri. Boni ergo consulat magnifica dominacio vestra et nos suo amore solito complectatur.

Et bene ac feliciter et quam diutissime valeat.

Datum Vilne XIII mensis augusti anno Domini 1532.

Albertus Gastold ꝑa comes de Murata Gieranoini, palatinus Wilnensis,
Magni Ducatus Lituaniae cancellarius subscripsit

|| [Iv] [Adresatas] Magnifico et reverendo domino domino Valtero de Plettemberg ordinis Teutonici per Livoniam magistro generali, fratri, amico et vicino nostro charissimo ac honorandissimo.

6 laiškas

Sidrovas, [1533] m. sausio 25 d.

Albertas Goštautas prašo Vosylių Žabą atsiųsti Karmėlavos valstiečių medienai iš Karmėlavos girios gabenti, kurios reikia Žaslių bažnyčios statyboms.

⁵³ 1532 m. rugsėjo 8 d.

⁵⁴ 1532 m. rugsėjo 27 d.

⁵⁵ Albertas (Vaitiekus) Kmita Kuncevičius (†1564).

⁵⁶ Simonas Žaba († apie 1546).

Originalas: АСПБ ИИ РАН, Коллекция Соловьева Сергея Васильевича. К. 124, он. 1, 45. Popierius, lapo matmenys – 16,5 x 21 cm. Rankraštis restauruotas. Antspaudas herbinis (Habdankas, virš skydo įrašytos raidės AWG), ovalus, mažo formato (skersmuo ~1,8 cm), įspaustas raudoname vaške. Archyvavimo žymės: l. I kairiajame viršutiniame kampe įrašas juodu rašalu 67.; l. Iv viršuje Archeografijos komisijos apkritas mėlyno rašalo antspaudas АРХЕОГРАФ. КОММИССІЯ * bei įrašas juodu rašalu Кол. С В Соловьев N 45.

Datavimas: remiantis Žaslių bažnyčios fundacija ir duomenimis, kad 1533 m. pradžioje A. Goštautas lankėsi Sidrove, žr. *Acta primae visitationis diocesis Vilnensis anno Domini 1522 peractae: Vilniaus Kapitulos archyvo Liber IIb atkūrimas, sudarė, tekstus ir rankraščius, mokslinį įvadą ir paaiškinimus parašė S. C. Rowell, Vilnius, 2015, nr. 3, p. 115–116; Acta Tomiciana, t. 15, ed. V. Pocięcha, Wratislaviae, Cracoviae, 1957, nr. 83, p. 114.*

|| [I] Приятелю н(а)шому пану Василю Жабе⁵⁷ ѿт Ѡлбрахта Мартиновича Краштолта, воеводы виленского, канцлера Великого Кн(я)зства.

Поклон и приязнь.

Ѡ здорови тв(оеи) м(и)л(ости), приателя н(а)ш(о)го, ради слышим кождога часу.

Жедаем твоеи м(и)л(ости), приателна н(а)ш(о)го, абысте казали всех людей кормяловских з дыму выслати, абы возили дерево с пуши на будоване костела н(а)ш(о)го Жосленского.

П(и)сан у Сидрове⁵⁸ ген(варя) 25 ден.

|| [Iv] [Adresatas] Приятелю н(а)шому пану Василю Жабе, державцы кормяловском(у), а в небытности его, намѣстнику его кормяловскому.

7 laiškas

Sidrovas, [1533] m. vasario 8 d.

Alberto Goštauto laiškas Žaslių vietininkui Volkui, kuriuo įsako medieną iš Karmėlavos girios naudoti tik Žaslių bažnyčios statyboms.

⁵⁷ 1516–1542 m. ėjo Trakų raktininko pareigas.

⁵⁸ *Dab. Baltarusija, Liachavičai (Ляхавічы).*

Originalas: АСПБ ИИ РАН, Коллекция Соловьева Сергея Васильевича. К. 124, on. 1, 46. Mažo formato ovalaus antspaudo žymė, buvo įspaustas raudoname vaške. Archyvavimo žymės: l. I kairiajame viršutiniame kampe skaičius juodu rašalu 45.; l. Iv apačioje Archeografijos komisijos apskritas mėlyno rašalo antspaudas АРХЕОГРАФ. КОММИССИЯ * bei įrašas juodu rašalu – Кол. С В Соловьев N 46.

Datavimas: remiantis Žašlių bažnyčios fundacija ir duomenimis, kad 1533 m. pradžioje A. Goštautas lankėsi Sidrove, žr. Acta primae visitationis, nr. 3, p. 115–116; Acta Tomiciana, t. 15, nr. 83, p. 114.

|| [I] **Ωт** **Ωл**брахта Мартиновича Кгаштолта, воеводы виленского, канцлера г(оспо)д(а)рьского, намѣстнику н(а)шому жосленскому Волку⁵⁹.

Приказуем тобе, што бы еси с пуци Кормяловскоє не давал никому дерева возит, ѡдно тоє дерево абы с тоє пуци было, которага маєт быти на костел наш Жосленский.

П(и)сан у Сидрове⁶⁰ фев(раля) 8 день.

|| [Iv] [Adresatas] Наместнику н(а)шому жосленскому Волку.

8 laiškas

Dieveniškės, [1533] m. birželio 14 d.

Alberto Goštauto laiškas Liubečo vietininkui, kad tas įvesdintų į laikiną žemės valdymą čeremisus.

Originalas: АСПБ ИИ РАН, Коллекция Соловьева Сергея Васильевича. К. 124, on. 1, 49. Popierius, tekstas surašytas viename 15,8 x 21 cm. lape. Antspaudas herbiniis (Habdankas, virš skydo įrašytos raidės AWG), ovalus, mažo formato (skersmuo ~1,8 cm), įspaustas raudoname vaške. Archyvavimo žymės: l. I kairiajame viršutiniame kampe skaičius juodu rašalu 43.; l. Iv viršutinėje dalyje Archeografijos komisijos apskritas mėlyno rašalo antspaudas АРХЕОГРАФ. КОММИССИЯ * bei įrašas juodu rašalu Кол. С В Соловьев N 49.

Datavimas: remiantis A. Goštauto itinerarijumi, taip pat neužimta Liubečo vietininko pareigybe, kurią dar A. Goštautui gyvam esant (regis, iki jo mirties) vykdė Baltazaras

⁵⁹ Asmuo neidentifikuotas.

⁶⁰ Dab. Baltarusija, Liachavičiai (Ляхавічы).

Vaitiekaitis (žr. 12 laišką); taip pat V. Arlauskas, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kanclerio Alberto Goštauto dvaro organizacija ir mobilumas. Magistro darbas. Vilnius, 2016, priedas nr. 9, p. 110–119 (darbas saugomas Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Senovės ir vidurinių amžių istorijos katedroje); bent 1532 m. liepos 23 d. B. Vaitiekaitis dar ėjo Žaslių vietininko pareigas, žr. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Rankraščių skyrius, F 93 (Lietuvos evangelikų reformatų sinodas), b. 492.

|| [I] **Ωт Ωлбрахта** Мартиновича Кгаштолта, воеводы виленског(о), канцлера Великого Кн(я)зства, намѣстнику н(а)ш(о)му любецкому, тому, которого тых часов намесником на том замок наш пошлемъ.

Которыи татарове н(а)ши, черемиса, пришли на мешканѣ до того замку н(а)-шого, и ты бы на поживенѣ их дал имъ землю н(а)шу Запесечъ а Просмыч, а к тому тую, которую покинул Васил кушнеръ, нехаи они тыи земли держат и поживенѣ собе мают и намъ служат, што на них прислушати будет.

П(и)сан в Девенишках июн(я) 14.

|| [Iv] [Adresatas] Намѣстнику н(а)шому любецкому, тому, которог(о) на том замок наш намесником пошлем.

9 laiškas

Vilnius, [1534] m. balandžio 14 d.

Laiškas, kuriame Albertas Goštautas praneša Vilniaus kaštelionui ir didžiajam etmonui Jurgiui Radvilai, kad pats asmeniškai nieko negirdėjo apie karalienės Bonos norą susitaikyti su J. Radvila. Tai, ką A. Goštautas rašė anksčiau dėl karalienės ketinimų susitaikyti, jei mainais į Kotrą ir Žoroslavką karalienei būtų pasiūlyta Bielica, Anykščiai ir Vilkmergė (dab. Ukmergė), buvo girdėjęs iš Vilniaus vyskupo. Taip pat pažada toliau tarpininkauti, kad konfliktas būtų išspręstas, o J. Radvila nepatirtų žalos. Be to, informuoja, kad jokių kitų naujienų valdovo dvare nėra, net apie pasiuntinius iš Maskvos.

Originalas: AGAD, Archiwum Warszawskie Radziwiłłów, dział XI, 17, p. 42–43. Popierius, tekstas surašytas viename 33,5 x 21 cm. formato lape. Antspaudas herbinis (Habdankas, virš skydo įrašytos raidės AWG), ovalus, mažo formato (skersmuo ~1,8 cm), išpaustas raudoname vaške per antspaudu kustuq. Archyvavimo žymės: p. 42 viršutiniame kairiajame kampe juodo rašalo antspaudas AR. Dz. XI; p. 43 apačioje juodo rašalo antspaudas AGAD Warszawa; p. 43 maždaug XVI a. antrosios pusės įrašas List A(l)brychta Gasztołta woie(wody) wilenskie(g)o do p(ana) Jerze(g)o

Radziwiła, p(ana) wilenskie(g)o, dawano za Kotrą Bielsk, a za Żorosławką, Onikszy y Vilkomierz, panu wilenskiemu.

Datavimas: *remiantis J. Radvilos pareigybėmis, Žygimanto Senojo rezidavimu Vilniuje ir Maskvos pasiuntinių, kurie turėjo į Vilnių atvykti maždaug šv. Jurgio dieną (t. y. balandžio 23 d.), laukimu, žr. Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy, t. 1: Województwo Wileńskie XIV–XVIII wieku, oprac. H. Lulewicz, A. Rachuba, P. Romaniuk; przy współpracy U. Jemialianczuka i A. Macuka, Warszawa, 2004, p. 714; A. Gąsiorowski, „Itineraria dwu ostatnich Jagiellonów“, *Studia Historyczne*, r. 16, zesz. 2, 1973, p. 265–266; M. Кром, *Стародубская война (1534–1537). Из истории русско-литовских отношений*, Москва, 2008, p. 27.*

|| [42] Велможныи панѣ, г(о)с(по)д(и)не и добродѣю мои великии до мене ѡсобливе ласкавыи.

Даи пане Б(о)же, абых ѿ слышал и видял вашу м(и)л(о)сть здорового а щастливого вевсполюк [з] панею и Б(о)гом данныи детми, ваше м(и)л(о)сти того верне а правдивѣ вашои м(и)л(о)сти зычу и сприям немнеи тако собѣ самъ.

Рачил ваша м(и)л(о)сть писати до менѣ, жемъ ѿ всказаль ку вашои м(и)л(о)сти, абы ваша м(и)л(о)сть, хотячи съ королевою ее м(и)л(о)стью собѣ покои вчинити, поступилъ еи м(и)л(о)сти имения своего Котри за Белицу, а Жорославки за Ѡникъшты и за Вилкомирю до живота ваше м(и)л(о)сти и с(ы)на ваше м(и)л(о)сти пана Миколаѣ. И выписутѣ ваша м(и)л(о)сть в листе своемъ широцѣ пожитки и маетности тыхъ дворовъ своих, иж далеко во всемъ дворовъ королевскихъ превышают. И на конецъ здаете то ваша м(и)л(о)сть на менѣ, же бых ѿ то зъ их м(и)л(о)стью г(о)с(по)д(а)ри н(а)шими на конецъ поставил, ѿкъ бы было з добрымъ пожиточнымъ ваше м(и)л(о)сти г(о)с(по)д(и)на и приятеля моего. Ино, г(о)с(по)д(и)не, гамъ до ваше м(и)л(о)сти то всказаль, штомъ слышалъ в розмовѣ ѡт кн(я)зя бискупа его м(и)л(о)сти виленского⁶¹, алемъ о томъ самъ ничего ѡт ихъ м(и)л(о)сти г(о)с(по)д(а)ри н(а)ш(и)хъ не слышал. А вед жо, кгда то ваша м(и)л(о)сть рачишь вкладати на менѣ, ѿ мевши с кн(я)земъ бискупомъ его м(и)л(о)стю ѡбмову, будемъ тыи речи так становити, ѿко бы могли быти без шкодног(о) ваше м(и)л(о)сти. И што колвек в томъ зрозумевати ѡт ихъ м(и)л(о)сти будем, ѡ томъ будемъ давати вашои м(и)л(о)сти не мешкаѣ ведати.

Новинь, г(о)с(по)дине, здесь на тот час при г(о)с(по)д(а)ри его м(и)л(о)сти жадныхъ нетъ, ѿкъ же и самъ его м(и)л(о)сть г(о)с(по)д(а)рь таму ся дивует, иж

⁶¹ *Jonas iš Lietuvos kunigaikščiu (†1538).*

вся земля праве замкнена, ни ѿткул никоторого поновена не слыхати, ани теж ѿ послех московскихъ. Вед жо, што ся потомъ поновити, не ѿмешкам га вашои м(и)л(о)сти дати вѣдати.

С тым паручам ся ласкавои братскои приязни ваше м(и)л(о)сти, за то проша, не рачте мя з неѳ опускаати.

П(и)сан у Вилни апрел(я) 14 д(е)нь.

Ўлбрахть Мартинович Кгаштолт, воевода виленскии, ч(о)л(о)м бьет

|| [43] [*Adresatas*] Велможному пану, г(о)с(по)д(и)ну, брату и приятелю моему милому до мене ѿсобно ласкавому, пану Юрью Миколаевичу Радивилу, пану виленскому, гетману навыйшшому, маршалку дворному Великог(о) Кн(я)зтва Литовского, старосте городенскому, лидскому и белицкому.

10 *laiškas*

Vilnius, [1534] m. spalio 25 d.

Alberto Goštauto Vilniaus kaštelionui ir didžiajam etmonui Jurgiui Radvilai skirtas laiškas, kuriame: a) dėkoja, kad šis, grįždamas iš valdovo tarnybos, aplankė ir išreiškė susižavėjimą jo Kaidanavos (dab. Džiaržynskas, Baltarusija) pilies ir Rubaževičių dvaro statybomis, будоване; b) informuoja, kad valdovas laukia jo ir kitų Ponų tarybos narių Vilniuje; taip pat praneša, kad ateinančiais metais už surinktą sidabrinės mokesčių ketinama pasamdyti samdinių, kurie kartu su patrankomis sustiprinta LDK pašauktine kariuomene bandytų užimti Maskvos valstybės pilis; c) be to, J. Radvila laukiamas valdovo dvare, kad būtų pasitarta dėl naujos mokėjimo samdiniams kavaleristams tvarkos.

Atskirame lape – prierašas, kuriame A. Goštautas informuoja, kad į dvarą atvyko du ponai (žentas ir svainis), kurie šmeižė valdovui J. Radvilą dėl netinkamo vadovavimo kariuomenei; taip pat jie platina gandus, kad neva A. Goštautas ir J. Radvila, nepaisydami valdovo įsakymo, dvaro etmonu skyrė ne Kijevo vaivadą Andrejų Nemiraitį, bet Vosylių Čižą; be to, A. Goštautas perduoda karalienės Bonos palaikymo žodžius J. Radvilai: visi tie, kurie yra nepaklusnūs didžiajam etmonui (t. y. J. Radvilai), turi būti laikomi valdovo išdavikais.

Originalas: AGAD, Archiwum Warszawskie Radziwiłłów, dział XI, 17, p. 30–34. Popierius, tekstas surašytas trijuose lapuose, jų formatas 33 x 21,5 cm (p. 30–32); ir

32,5 x 21,5 cm (p. 33–34). *Antspaudas herbinis (Habdankas, virš skydo įrašytos raidės AWG), ovalus, mažo formato (skersmuo ~1,8 cm), įspaustas raudoname vaške per antspaudo kustodą. Archyvavimo žymės: p. 30 viršutiniame kairiajame kampe juodo rašalo antspaudas AR. Dz. XI; ties p. 30 ir 32 puslapių jungtimi juodo rašalo antspaudas AGAD Warszawa; p. 32 maždaug XVI a. antrosios pusės įrašas List Gasztołta wojewody wilen(skiego) do pana Jerze(g)o Radziwiła, pana wileńskie(g)o, hetmana Wielkiego X(ęstw)a L(itewskiego)o, cudna przestroga przyjacielska z strony wojska w Minsku popisane(g)o y dalszey woyny z Moskwą a kopyekowi na kon na czwierz r(oku) (153)5 zółdu.*

Datavimas: *remiantis J. Radvilos pareigybėmis ir Žygimanto Senojo rezidavimu Vilniuje, žr. Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy, t. 1: Województwo Wileńskie, p. 714; A. Gąsiorowski, „Itineraria“, p. 265–266.*

|| [30] Велмѡжнѡи п(а)не г(о)с(по)д(и)не, братѣ и приателю мои милѡи, мнѣ ласкавыи.

Ω здоровю в(ашои) м(илости) рад кожного часу слышу, в котором рач п(а)не Б(о)же в(а)шу м(и)л(о)сть ховати и множити, тог(о) правым с(е)рцомъ спригамъ.

Што твоја м(и)л(о)ст писал до мене поведаючи, иж так в(а)ш(а) м(и)л(о)ст тыми часы ехал съ службы г(о)с(по)д(а)рьское, рачил ваша м(и)л(о)ст ступити до имена моего Коидановского, а потом и до Рубежевич, для ѡгледаня будованя как замку Коидановского, так теж и двора Рубежевицкого. И пишете в(а)ша м(и)л(о)ст, иж ся тое будоване в(ашои) м(и)л(ости) добре подобало. Ино, г(о)с(по)д(и)не, мам то у в обочееи [s], иж кгда которую колвек реч будую албо справую, тогды ее так справую, абы ся не толко мне подобало, але всимъ приателем моимъ. И пишете в(а)ша м(и)л(о)ст, иж врядники н(а)ши всякую вчастност в(ашои) м(илости) в тых именахъ н(а)ших чинили, ино то есть мне ѡт в(ашои) м(илости) не вымовне вдячно, и с того ѡбачивам правую добрую приазни в(ашои) м(илости) ку мне, иж в(аша) м(илость) не рачии именеи моих мнати и рачии в них себе казати всякую вчастност чинити. И за то в(аша) м(илость) дякую и в пред прошу, абы в(аша) м(илость) не рачил именеи моих мнати и рачил себе в них казати вчасност чинити, так во властных своих – то мне будет ѡт в(ашои) м(илости) не вымовне мило, або вем, г(о)с(по)д(и)не, межи приателми не может никакага реч быти розделна.

Притом, г(о)с(по)д(и)не, рачи теж в(аша) м(илость) до нас писати, абых с королем его м(и)л(о)стю розмовил ѡ приехани в(ашои) м(илости) зде до г(о)с(по)д(а)ря. Ино поведим в(ашои) м(илости), што ж г(о)с(по)д(а)рь его м(и)л(о)ст

мало не ѿдо дву недел перед тым писал ку в(ашои) м(илости), абысте ку его м(и)л(ос)т(и) без мешканна приехали; писал теж его м(и)л(о)т и до пана воев(оды) троцкого⁶², абы без мешканна ку его м(и)л(ос)т(и) ехал, хотячи его м(и)л(о)ст з нами, радами своими, намовити ѿколо того, што ся дотычет тоѣ серебщины, которую вся земля до трех лет для ѿбороны земско поступила, абы была таа серебщина сеголетнаа на тых часех выбрана; иже бы за тым пѣнязи черес пост зъеднаны были драбы, которыи мают на св(я)того Юрия ден⁶³ пописати ся, албо в Менску, албо где инде поблизу границы московскоѣ; и пописалши ся мают просто тягнути в землю московскую поспол з воиском. Бо рачте в(аша) м(илость) ѿ том ведати, иж корол его м(и)л(о)ст послал до Кракова по дела и к тому казал привез|| [31]ти чотыри тарасницы великих, а тут сун две для пробиванна стен деревеных и валов. А з Кданска казал его м(и)л(о)ст припровадити дело, што наболшоѣ – для збиванна веж и ѿбланков. А тут теж казал его м(и)л(о)ст збити полтора Витолта⁶⁴ и казал улити дело долгоѣ, толстоѣ с таковою ж кулею как и первеи, которое ж мает бити за милоу и далеи. Бо умыслил его м(и)л(ос)т на лето со всеми силами своими и з дела послати на Москву и замков добывати.

Потребует теж его м(и)л(ос)т бытности в(ашое) м(илости) и для того, иж тыми часы чинил его м(и)л(о)ст знову умову з ротмистры на две тысячи коней по пяти золотых на четверть лета на кон. И хочет его м(и)л(ос)т тым роты ѿ тых ротмистров, которыи не хотели на ново мети, ѿтнявши, розделити межи иншии ротмистры, же бы сполно две тысячи людей пеняжных было. И хочет тым люди по замках украинских розложити, с твоею м(и)л(ос)тю первеи намовилши. А так для тых речеи и для инших потребует его м(и)л(ос)т г(о)с(по)д(а)рь бытности в(ашеи) м(и)л(ос)т(и) ку его м(и)л(ос)т(и) велико. И мне бы ся видело, иж бы в(аша) м(и)л(ос)т рачил без мешканна ку г(о)с(по)д(а)рю его м(и)л(о)ст(и) быти, и кгда в(аша) м(илость) сами тут будите, тогды на ѿ тых речах и ѿ ынших ширей устне з в(ашею) м(и)л(ос)т(ю) намовлю.

А чолом бью, абы в(аша) м(и)л(ос)т не рачил мене з ласки своее братское ѿпускати.

Пи(и)сан у Вилни м(е)с(я)ц(а) ѿк(тября) 25 ден.

Ѡлбрахт Март(инович) Кгашт(олть), воев(ода) вил(енский), канц(ле)р
Вели(кого) Кн(я)з(ства) Лит(о)в(ского), н(и)з(ко) ч(о)лом бьет

⁶² Jonas Zaberezinskis (†1538).

⁶³ 1535 04 23.

⁶⁴ Tikėtina, kad turima galvoje patranka, pavadinta Vytauto vardu.

|| [32] [*Adresatas*] Велеможному п(а)ну, г(о)с(по)д(и)ну брату и припателю моему милому, пану Юрю Николаевичу Радивилу, пану виленскому, гетману навьишшому Великог(о) Кн(я)зства, маршалку дворному г(о)с(по)д(а)ря короля его м(и)л(ос)ти, [старо]сте город(е)нскому, дер(жавце) лидскому, [и белицко]му добродею мо[ему] [[ласко]вому.

[*Prierašas atskirame lape*]

|| [33] Поведам в(ашои) м(илости), што *ж* тых часов приехали zde тые два пановъ, зят и з шурином⁶⁵, которыи там, у воище⁶⁶, великии трудности и переказы в(ашои) м(илости) чинили; тыи многии речи плетливыи ѿ в(ашое) м(илости) перед королевою поведали, як вы за негрозою в(а)шей м(и)л(о)сти многии збытки у воище становили, и закрываючи свои выступки и непослушенство, которыи ку в(а)шои м(и)л(ос)т(и) мели, в(а)шу м(и)л(ос)т своим плащом прикрывають. И поведили, и *ж* деи корол его м(и)л(ос)т дал гетмана дворного, пана воеводу киевского⁶⁷, а воевода деи виленский с паном гетманом над волю г(о)с(по)д(а)рюскую [*s*] Чижа⁶⁸ гетманом вчинили, за которого *ж* деи справою воиско г(оспо)д(а)рьское не малую шкоду приняло в конях и статкох своих; и жадное послуги г(о)с(по)д(а)рю не вчинили, бо деи Чи*ж*, ходячи с передовыми людми, што нашедши, то выхолупил, на ѿстаток запалил. А за тым ся деи люди и сами и кони знадили для недостатку живности.

Так же корол его м(и)л(ос)т и королеваа мимо тую повест их пуцают и не берут их в повагу, ведаючи, и *ж* сами там не были, и к тому те*ж*, и *ж* сут люди руского прироженя, ради то поведають, чога не видевши ани слышавши. И поведила им то королеваа: „Слышу деи, и *ж* многии там, у воище будучи, не хотели жадного послушенства ку гетману мети; не толко сами, але и инших ку непослушенству подбуряли. И многие деи без воли гетманское, як пописавши ся у Менску, по домом своим розехали; а иншии те*ж*, не ждучи роспущена гетманского, проч поехали. А так, нехаи деи толко пан гетман приедет и ѿповедит королю его м(и)л(ос)т(и) з реистров своих тых противников непослушных и бунтовников и те*ж* тых, которыи пописалши ся, з Менска и з Буини и зъ Юревич по шиху, а потом и ѿт Стародуба и ѿт Смоленска, без роспущена гетманского проч поехали. Будем деи на то короля его м(и)л(ос)т наводити, абы таковых карал, тако тых,

⁶⁵ *Asmenys neidentifikuoti.*

⁶⁶ *Turima galvoje LDK kariuomenė.*

⁶⁷ *Andrejus Nemiraitis (†1540).*

⁶⁸ *Vosylius Čižas (†1538).*

каторыи ѡбражают маистат г(о)с(по)д(а)рьскии, бо деи кгды гетман выѣдет в поле, тогды вся моц г(о)с(по)д(а)рьскага переходит на гетмана. А так деи, хто ся гетману противит, тот ся противит самому г(о)с(по)д(а)рю; а хто ся г(о)с(по)д(а)рю противит, тот ѡбражает || [34] маистат г(о)с(по)д(а)рьскии; а хто деи маестат ѡбражает, тот впадает в такавую вину и в каранѣ, тако естъ ѡписано в правех цесарских дѣ де крѣмине лѣзе маестатис⁶⁹. И в(а)ша бы м(и)л(ос)т рачил ѡ том ведати, и рачил бы в(а)ша м(и)л(ос)т за часу казати зготовити реистра, и пописати всих бунтовников и теж тых, каторыи з Менска, зъ Юревич и з Могилева повтекали, бо корол єго м(и)л(ос)т и королевага исте сунт на том, абы тыи выступныи были каранѣ: „Нехай ся деи нам и ниhto не вымовляет, бо деи мы дали гетману все воиско в моц и казали єсмо [єго] м(и)л(о)с(т)и) всим поспалите послушным быти, жадного з них не выимаючи“.

11 laiškas

Vilnius, 1535 m. vasario 12 d.

Albertas Goštautas informuoja Vokiečių ordino Livonijoje vyriausiąjį magistrą Valterį Pletenbergą, kad šį savo laišką siūncia per valdovo dvarionį Feliksą, vykstantį didžiojo kunigaikščio nurodymu į Livoniją. Prašo, kad magistras parūpintų raštą, skirtą visai Livonijos konfederacijai. Remiantis šiuo raštu A. Goštauto tarnui turėtų būti leista laisvai ir už tinkamą kainą Livonijoje įsigyti ir į Lietuvą atginti 12 žirgų.

Originalas: Riksarkivet, Ordensmästaren. Inkommande brev 1506–1535 (sen. Livonica I: 10), aplankas „1535“. Popierius, tekstas surašytas viename lape. Didelio formato raudono vaško antspaudo žymė. Archyvavimo žymė: p. 1 viršutiniame kairiajame kampe pilku pieštuku Cop. HH.

|| [1] Venerabilis ac magnifice domine, domine et amice colende modisque omnibus observande. Qwm proficisceretur istuc Livoniam versus iussu serenissimi et clementissimi domini principis nostri is sue maiestatis sacrae aulicus Felix⁶⁹, qui ne vacuus etiam meis literis apud vestram celsitudinem aparet, tradidi ei has, quibus pro meo in eam summo studio et observantia singulari eius incolumitatem, viso quam illi faustam et felicem precor, alias talem qualem eque mihi ipsi precari deberem.

⁶⁹ *Asmuo neidentifikuotas.*

Missurus preterea sum in Livoniam spetialem meum servitorem emendorum duodecim equorum causa ad meam propriam necessitatem et usum. Qui ut eo liberius illuc emantur, huc tandem securius ad me deducantur, rogo magnopere dignetur vestra celsitudo literas suas ad omnes ordines statusque ac in universum ad totam communitatem Livoniensem scribere, quatenus earum vigore equi duodecim isthic in Livonia pro me iusto salario nemine contraveniente empti ad me absque omni etiam impedimento pacifice deduci possent.

Factura in hoc mihi vestra celsitudo rem admodum et gratam et charam, que vicissim a me maiore meo obsequio et obsequ[un]dacione pensabitur celsitudini vestre, cuius me bono et amico favori plurimum comendo eamque ipsam felicissimam et incolumem diu valere ex animo opto. Datum Vilne sabato ante dominicam Reminiscere anno Domini M° D° XXXV.

Adalbertus Gastold, comes a Gieranoini, palatinus Vilnensis,
Magni Ducatus Lituanie cancellarius

|| [Iv] [Adresatas] Venerabili ac magnifico domino, domino Walthero de Plettembergk ordinis Theutonicorum beate Marie in Lyvoniam magistro, domino et amico colendo modisque omnibus observando.

12 laiškas

Vilnius, [1535] m. vasario 12 d.

Alberto Goštauto laiškas Liubečo vietininkui Baltazarui Vatiekaičiui, kuriame prašo kol kas nesiimti jokių veiksmų dėl to, kad Liubečo apylinkes nusiaubė maskvėnų pajėgos. Praneša, kad gavo jam siųstą žuvį.

Originalas: АСПБ ИИ РАН, Коллекция Соловьева Сергея Васильевича. К. 124, он. 1, 47. Popierius, tekstas surašytas viename 15,8 x 22 cm formato lape. Vandenženklis – „šernas“ (lape tik galinė vandenženklis dalis). Antspaudas herbinis (Habdankas, virš skydo įrašytos raidės AWG), ovalus, mažo formato (skersmuo ~1,8 cm), įspaustas raudoname vaške. Archyvavimo žymės: l. 1 kairiajame viršutiniame kampe skaičius juodu rašalu 53.; l. 1v viršutinėje dalyje Archeografijos komisijos apskritas mėlyno rašalo antspaudas АРХЕОГРАФ. КОММИССИЯ * bei įrašas juodu rašalu Кол. С В СОЛОВЬЕВ N 47.

Datavimas: *remiantis paminėjimu, kad Maskvos valdovo kariauna nusiaubė Liubečo pilies apygardai priklausiusius kaimus, žr. M. Кром, Стародубская война, приложение I, № 2, p. 112; M. Кром, Меж Русью и Литвой, p. 226.*

|| [I] **От** **Олбрахта** **Мартиновича** **Кгаутолта**, воеводы виленског(о), канцлера Великог(о) **Кн(я)зства** **Литовског(о)** **намѣстнику** **н(а)шому** **любецкому** **Балцарю**.

Што **пишеш** до нас, поведаючи, **иж** **москвичи** села **н(а)ши** **зъграбили**; и **пишеш**, **иж** **быхмо** **тобѣ** в том науку **н(а)шу** **дали**, што бы мел с тым **чинити**. А про то, што бы еси тепер **жадноє** **зачепки** **кграбежу** **никоторог(о)** не **чинил** до тых часов, **поки** мы **тобѣ** в том науку **н(а)шу** **дадим**. К тому **теж** **пишеш**, **иж** еси **рыбу** до нас **послал**, ино таа **рыба** до нас **дошла**.

П(и)сан у **Вилни** **фев(раля)** **12 ден**.

|| [Iv] [*Adresatas*] **Намѣстнику** **н(а)шому** **любецкому** **Балцарю**.

13 *laiškas*

Vilnius, 1535 m. gegužės 21 d.

Albertas Goštautas prašo Vokiečių ordino Livonijoje vyriausiąjį magistrą Hermanną Hasenkampą raštu patvirtinti jo pirmtako Valterio Pletenbergo duotą pažadą, kad A. Goštautui leista Livonijoje laisvai įsigyti ir į Lietuvą išsivaryti 12 žirgų.

Originalas: *Riksarkivet, Ordensmästaren. Inkommande brev 1535–1537 (sen. Livonica I: 11), aplankas „1535“ ir vidinis aplankas „Polske legaten och Lithauens kanslar“. Popierius, tekstas surašytas dvejuose lapuose. Antspaudas didelio formato įspaustas raudoname vaške per antspaudu kustodą. Antspaudu publikaciją ir aprašą žr. A. Railaitė-Bardė, op. cit., p. 275–276. Archyvavimo žymė: p. 1 viršutiniame kairiajame kampe pilku pieštuku Соп. НН, apatiniame kairiajame kampe pilku pieštuku Storher(t)igdömet Lithauens kancler Adalbert Gastold 1535 21/5.*

|| [I] **Venerabilis ac magnifice domine, domine amice et vicine charissime ac observandissime. Post sui officiosissimam commendacionem.**

Exigente singulari necessitate mea scripseram in proxime preterita Quadragesima ad venerabilem et magnificum dominum Valterum de Platemberg⁷⁰ ordinis Livoniensis magistrum demortuum, predecessorem magnifice dominacionis vestre, cum quo mihi

⁷⁰ *Valteris Pletenbergas (†1535).*

amica et singularis quedam inerat coniunctio et dilectionis vinculum, postulando, ut possem in terra Livoniensi equos duodecim pro suis pecuniis coemere libereque abducere. Quia vero ille litere mee eius magnificam dominacionem in humanis agentem non ofenderint, vestra magnifica dominacio illas aperuit ex equo, cum in eius locum felicibus auspiciis successerit et pro sua summa humanitate gratiose ac benigne illis responderit pollicendo se equos illos ex terra Livoniensi libere dimitendos esse precipere. Ago pro ea amicitia illi multam gratiam et tempore commodo simili officio obsequi non renuam. Verum literas publicas desuper ab vestra magnifica dominacione mihi mitti per presentem tabellarium peto, eas loco non vlgaris muneris habiturus sum. Meum autem erit, ut, quemadmodum cum domino Valtero, predecessore vestre magnifice dominacionis, bonam colebam amicitiam et vicinitatem, ita et cum vestra magnifica dominacione illam non interpollare, sed tanto magis firmiorem et solidam reddere. Reliquum est, quod me in bonam amicitiam || [Iv] et amorem vestre magnifice dominacionis ex sententia commendo.

Quem Dominus Deus in hoc fastigio servet et augeat in longos dies felicissime.

Datum Vilne feria sexta ante festum Pentecosten⁷¹ anno Domini M^o D^o XXXV^{to}.

Adalbertus Gastold comes a Geranoini, palatinus Vilmensis,
Magni Ducatus Lithuanie cancellarius

|| [2v] [*Adresatas*] Venerabili ac magnifico domino, domino Hermanno Hasenkamp de Bruggeney ordinis Theutonicorum Livoniensium electo magistro ac marschalko supremo, amico et vicino observandissimo ac honorandissimo.

14 laiškas

B. v., [po 1536 m. kovo–1539 m. gruodis]

Alberto Goštauto laiško, siųsto kunigaikščiui Simonui Bielskiui, kopijos ištrauka.

Originalas: АСПБ ИИИ РАН, Коллекция Соловьева Сергея Васильевича. К. 124, оп. 1, 58. Popierius, lapo matmenys – 32,8 x 21,4 cm. Rankraštis restauruotas. Vandenženklis – „karūna“ (panaši į Wasserzeichensammlung Piccard Online, nr. 54292: [https://www.piccard-online.de/detailansicht.php?PHPSESSID=&klassi=001.004.005.001.002&ordnr=54292&sprache=\[peržiūrėta: 2024 04 11\]](https://www.piccard-online.de/detailansicht.php?PHPSESSID=&klassi=001.004.005.001.002&ordnr=54292&sprache=[peržiūrėta: 2024 04 11])). Archyvavimo žymės: l. 1 kairiajame

⁷¹ 1535 05 14.

*viršutiniame kampe numeris juodu rašalu № 122.; l. Iv viršutinėje dalyje Archeografijos komisijos apskritas mėlyno rašalo antspaudas АРХЕОГРАФ. КОММИССИЯ * bei įrašas juodu rašalu Кол. С. В. Соловьев N 58.*

Datavimas: *remiantis kunigaikščio Simono Bielskio 1536–1541/1542 m. išvyka į Vengriją, Krymo chanatą ir Osmanų imperiją bei Alberto Goštauto mirties data, žr. K. Ерусалимский, op. cit., p. 83–84, 103; W. Pocięcha, „Gasztołd Olbracht“, p. 302.*

|| [I] Велеможны княже, господинѣ, добьродеоу мои⁷² милы.

Сздоровья и съчястья и вьсего доброго твоеи мил(ости), госьподину и добьродеоу моему милому верьнѣ зычу, а сприямы серьдечнѣ, яко самь себе.

А зѣ А здоровье твоеи милости и форьтуну, которую пань Богъ позычилъ тамь, в сторонах далеких, то я радь слышат. А, панѣ Боже, даи, абы вашшу мил(ость) видель туть при короли его мил(ости).

А шьто служебьникомъ со своимъ твоя мил(ость) рачияль прислати до менѣ лист свои, поведаючи [...].

А потомъ справа писана, а темя разы для широкого писанья нѣ писалъ есми.

Ольбрехъ Марьтинович⁷³ Гашьтольть,
чел воевода виленьски чел(ом)⁷⁴ бил

15 laiškas

Tykocinas, [1537] m. gruodžio 12 d.

Alberto Goštauto laiškas Vilniaus kaštelionui ir didžiajam etmonui Jurgiui Radvilai dėl būsimo Lenkijos Karalystės seimo Petrakave, kuriame bus aptariami svarbūs Lietuvai klausimai: a) dėl bendrų su Lenkija atminų totoriams mokėjimo; b) dėl abiejų valstybių monetų vertės nustatymo; c) dėl delimitacijos tarp Mazovijos ir Palenkės, taip pat tarp Voluinės žemės ir Cholmo, Liublino, Bielsko pavietai. Prašo nedelsiant siųsti pasiuntinius.

Originalas: *AGAD, Archiwum Warszawskie Radziwiłłów, dział XI, 17, p. 38–39. Popierius, tekstas surašytas viename 33,8 x 20,8 cm formato lape. Antspaudas herbis*

⁷² Toliau užbraukta neįskaitoma raidė.

⁷³ Virš žodžio: ~~Ольб~~.

⁷⁴ Toliau užbraukta neįskaitoma raidė.

(Habdankas, virš skydo įrašytos raidės AWG), ovalus, mažo formato (skersmuo ~1,8 cm), įspaustas raudoname vaške. Archyvavimo žymės: p. 23 apatiniam kairiajame kampe juodo rašalo antspaudas AR. Dz. XI; ties p. 23 ir 25 puslapių jungtimi juodo rašalo antspaudas AGAD Warszawa; p. 39 maždaug XVI a. antrosios pusės įrašas Listh do p(ana) vile(nskiego), \p(ana) Jerze(g)o Radziwiła/, od p(ana) Gasztołtha w czym panowie Polacy słowa Litwie nie zdierzeli vpominki tatarom spolnie dawać mieli; myncę litewską według ceny litewskiej brać a w Polsce znizyli; granice między księstwem mazowieckim, Podlaszem y ziemią wołyńską z powiatem chełmskim, lubelskim y bielskiem nie wczynili.

Datavimas: pagal seimo, įvyksiančio metų pradžioje Lenkijoje, paminėjimą ir Lenkijos bei LDK monetų vertės perskaičiavimą, žr: Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego, t. 1, Lwów, 1868, nr. 28, p. 34–35.

|| [38] Велеможныи пане, г(о)с(по)д(и)не брате и свате н(а)шь мильи.

Здоровя, щастя и всег(о) доброго помноженя твоеи м(и)л(о)сти г(о)с(по)-д(и)ну и брату, и свату н(а)шому милому, и твоеи м(и)л(о)сти панеи и Богом даным дѣтемъ в(а)ш(ои) м(и)л(ости) спригам и верне зычу немнеи тако сам собѣ.

Штом первеи сего писал до твоее м(и)л(о)сти, иж есть в(а)ш(ои) м(и)л(ости) паномъ радам потреба великая послов н(а)ших послати до панов полских на семь теперешнии, котори его м(и)л(о)сть г(о)с(по)д(а)рь с паны полскими мает мети по тыи три речи, которым добре в(а)ш(а) м(и)л(ость) свѣдомъ. Первое, панове полскии поминков, которых подняли ся были с нами давати до Ѡрды – тепер давати не хотят. Другое, сами ѡни нас просили, абыхмо дозволили мынцы их в наши земли ити, а ѡни теж по тому ж мѣли н(а)шу мынцу у своеи земли у вазе мети, тако мы их у своеи земли; ѡни по тому н(а)шои мынцы не дозволили у свои земли ити, и н(а)шу мынцу здешевили. Третее, ѡни мели ѡбобрати комисареи, а мы теж своих мели выслати, на поправенѣ границъ межи Кн(я)зьствомъ Мазовецкимъ и с Подляшѣмъ, и земли Волынской с повѣтомъ Холмским, Любелским и з Белским. А так то ся в(а)ш(ои) м(и)л(ость) видело, абыхмо первеи тых пословъ, которых есмо до г(о)с(по)д(а)ря ег(о) м(и)л(ости) первеи сего посылали, д(е)рждали и с них, порозуменѣ ѡземши годного, мели в(а)ша м(и)л(о)сть других послов послати с тым. А так ещо ѡ тых послех, котори до г(о)с(по)д(а)ря ег(о) м(и)л(ости) пошли, ничего не слыхати; и естли быхмо их мели ждати, тогды бы теперешнии н(а)ши послы на сѣмъ вжо ѡмешкали и в час бы там до панов полских не приехали, теды бы было зъ их езды ни чога;

гдеж ся мнѣ видело, абыхмо кн(я)зя проборща виленского⁷⁵ а пана Скопа⁷⁶, неждучи тых первых послов, без меишкана в тых речах до панов полских их отправили, бо нам до короля ег(о) м(и)л(о)сти не потреба в тых речах послов посылати, ѿдно до панов полских. Яко ж и корол его м(и)л(о)сть до нас писал, абыхмо до пановъ полских послов послали, их в том напоминаючи. Про то рачте в(а)ш(а) м(и)л(о)сть розказати кн(я)зю проборщю виленскому а пану Скопу без меиш|| [39]ка[н]я до нас ехати и на листы \до/ панов полских мамрамы под печатми своими им подавати. А га ужо и се здѣ поселство ѿт в(а)ш(о)и м(и)л(о)сти панов рад справивши, ѿт сел их отправлю, абы ся тая реч н(а)ша земская за тым не ѿмешка, абы тая реч тепере у г(о)с(по)д(а)ря ег(о) м(и)л(о)сти была, могла быти справена.

А за тым ся ласце тв(ое)и м(и)л(о)сти поручам.

П(и)сан у Тыкотине м(е)с(я)ца декаб(ря) 10 ден.

Ќлбра(х)т Мартинович Кгаштолт, воевод(а) виленскии,
т(вое)и м(ило)сти ч(о)л(ом) бьет

[Adresatas] Велможному пану, г(о)с(по)д(и)ну брату и свату н(а)шому милому, пану Юрю Миколаевич(у) Радивилу, пану виленскому, гетману навыйшшому Великого Кн(я)зьства Литовского, старосте городенскому, маршалку дворному г(о)с(по)д(а)ря короля ег(о) м(и)л(о)сти, державцы лидскому и белицкому.

16 laiškas

Vilnius, 1539 m. rugpjūčio 5 d.

Albertas Goštautas teiraujasi Vokiečių ordino Livonijoje vyriausiojo magistro Hermano Hasenkampo, ar jo nurodymu, valia, žinia ir pritarimu Daugpilio komtūras Vilhelmas Fiurstenbergas pasiuntė maždaug 600 raitelių ir 200 pėstininkų būrį Breslaujos link ketindamas užpulti pilį ir miestelį. Tik Breslaujos seniūno Povilo Sapiegos dėka šis antpuolis buvo atremtas. A. Goštautas prašo magistrą liepti komtūrai atlyginti didžiojo kunigaikščio valdiniams padarytus nuostolius bei skriaudas.

Originalas: Riksarkivet, Ordensmästaren. Inkommande brev 1538–1542 (sen. Livonica I: 12), aplankas „1539“. Popierius, tekstas surašytas dvejuose lapuose. Antspaudas

⁷⁵ Jonas Domanovskis (†1563).

⁷⁶ Stanislovas Skopas (Skapas) (†1554).

didelio formato įspaustas raudoname vaške per antspaudo kustodą. Archyvavimo žymė: p. 1 apatiniame kairiajame kampe pilku pieštuku Palatin af Viln. Alb Gastold 1539, 5 aug.

|| [I] Venerabilis et magnifice domine amice et vicine charissime, salutem et desideratę felicitatis continuum incrementum.

Non ita pridem sacra regia maiestas dignata est mittere generosum Stanislaum Skop⁷⁷ secretarium suum ad venerabilem magnificam dominacionem vestram in quibusdam suis ac reipublice sue negotiis, quemadmodum plene ex eo intelligere iam potuit. Et interim ipso obeunte legationem venerabilis et generosus dominus Gulihelmus Furstenburch⁷⁸ commendator in Duniborch in castrum et opidum Bracslaw sue regie maiestatis sexcentos equites et ducentos pedites citra vel ultra immisit non alio, uti verisimile est, animo, nisi ut fędus hucusque a nostris servatum sancte rumperet. Et si capitaneus Bracslawiensis⁷⁹ vim tantam non repressisset, ad internicionem ferro ac igne miserabiles incole persecuti fuissent, tamen quas cedas ac damna patrarint, animus meminisse horret. Ea autem ex industria in medium non afferro, quia suspicor de hiis satis superque dominacionem vestram audivisse. Que an ex mandato, voluntate, scitu ac assensu vestre venerabilis et magnifice dominacionis vestre processerint necne, dignetur me cerciorem reddere per suas literas. Serenissimaque maiestas regia sciet, quid cum talibus agendum sit. Si autem || [Iv] nolente et nesciente venerabili et magnifica dominacione vestra hec acta sint, uti conicio, iubeat ipsi domino commendatori resarcire damna ac iniurias subditis sacre regie maiestatis illatas. Quod eam intuitu bone vicinitatis ac pacis communis, cuius semper cupida extitit, spero facturam.

Que feliciter et diutius valeat et me favore suo prosequi dignetur.

Datum Vilne quinta mensis augusti anno Domini M D^o XXXIX°.

Albertus Gastold comes de Gieranoni, palatinus Vilmensis subscripsit

|| [2v] [*Adresatas:*] Venerabili et magnifico domino Hermano Ozemkampf de Bru[ggen]-hay ordinis Teutonicorum beate Marie in Livonia magistro, vicino charissimo etc.

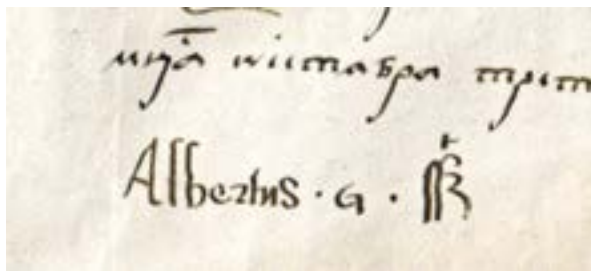
⁷⁷ Stanislovas Skopas (Skapas) (†1554).

⁷⁸ Vilhelmas Fiurstenbergas (Wilhelm von Fürstenberg) (†1568).

⁷⁹ Povilas Sapiega (†1579).

PRIEDAS II

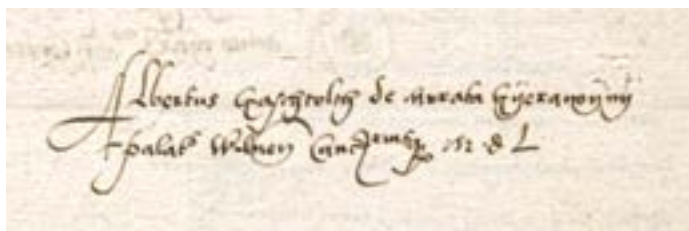
A. Goštauto autografas

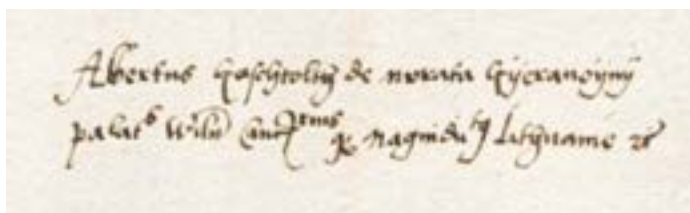
Autografas yra 1529 m. spalio 3 d. Žygimanto Senojo valdovo raštininkui Jonui Hornostajui skirtame rašte, kuriuo jam patvirtinamos nuosavybės teisės į žemės sklypą Vilniaus mieste, žr. LMAVB RS, Pergamentai rusų kalba, f. 2, b. 4

PRIEDAS III a

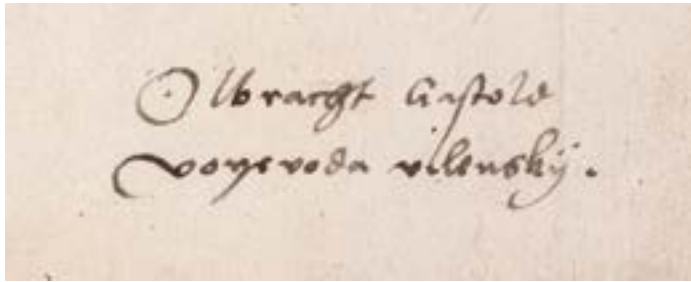
A. Goštauto laiškų intituacija lotynų ir lenkų kalbomis

2 laiškas

3 laiškas

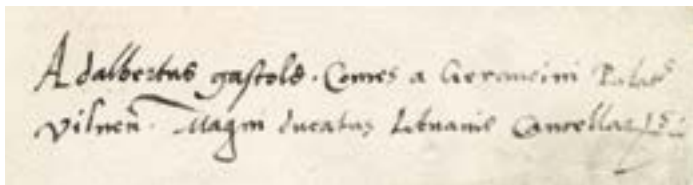
Olbrecht Gastold
Woywoda wileński.

4 laiškas

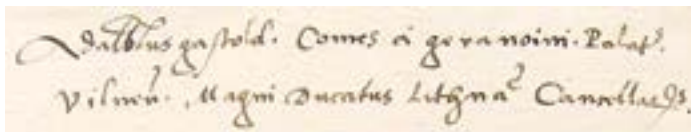
Albertus Gastold Comes de Guranoni
Palat. Wilnen Magni Ducatus
Lituanie Cancellar.

5 laiškas

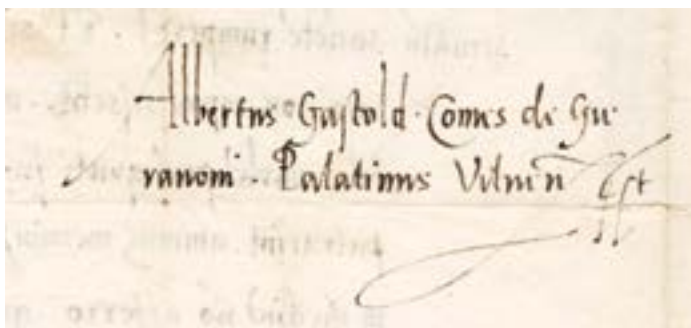
Adalbertus gastold. Comes a Guranoni Palat.
Wilnen Magni Ducatus Lituanie Cancellar.

11 laiškas

Adalbertus gastold. Comes a Guranoni Palat.
Wilnen Magni Ducatus Lituanie Cancellar.

13 laiškas

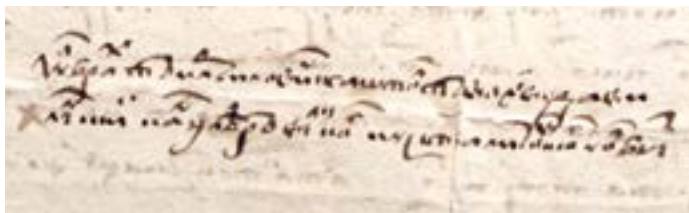

Albertus Gastold. Comes de Guranoni
Palatissimus Wilnen

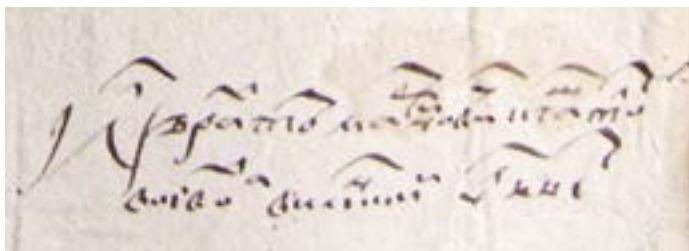
16 laiškas

PRIEDAS III b

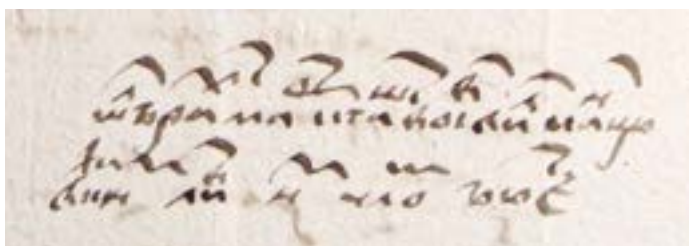
A. Goštauto laiškų intituliacija rusėnų kalba

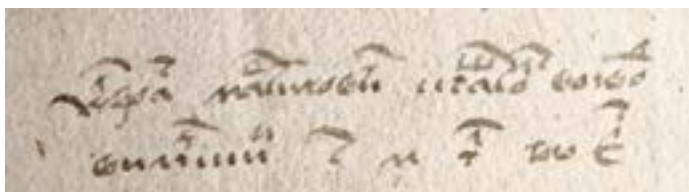
1 laiškas

9 laiškas

10 laiškas

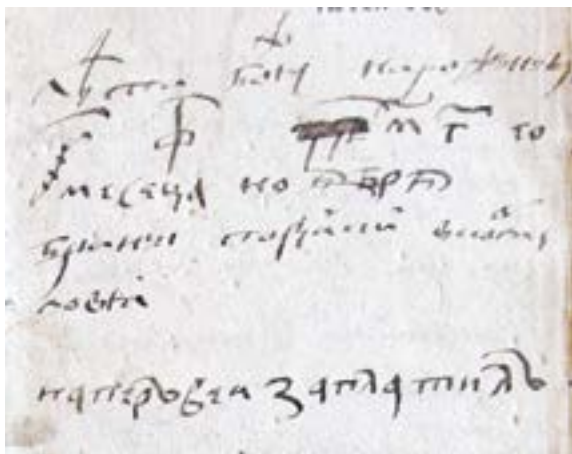

15 laiškas

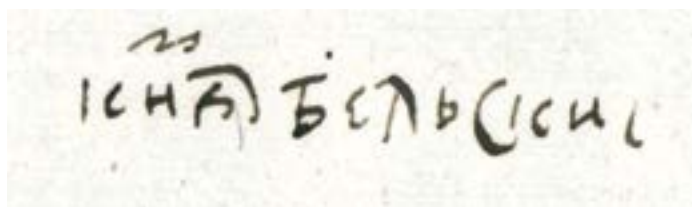
PRIEDAS IV

14 laiško ištrauka

1543 m. lapkričio mėn. Karmėlavoje rinktų duoklių ir duoklininkų sąrašo ištrauka, žr. Riksarkivet, Skoklostersamlingen, Extranea, E8610:2 (nr 352), b. 64

[apie 1542] m., kunigaikščio Simono Bielskio autografas rašte, skirtame Vosyliui dėl Žiežmarių urėdo parduotų žirgų, žr. АСПБ ИИ РАН, Коллекция Соловьева Сергея Васильевича. К. 124, оп. 1, 71, 1.1